

МІНІСТЕРСТВО АГРАРНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

***КАНАДСЬКО-УКРАЇНСЬКА ПРОГРАМА РЕФОРМУВАННЯ
ТА МОДЕРНІЗАЦІЇ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО СЕКТОРУ
УКРАЇНИ (FARM) за участі
НАЦІОНАЛЬНОЇ АСОЦІАЦІЇ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ
ДОРАДЧИХ СЛУЖБ УКРАЇНИ***

СТЕНОГРАМА

**ПРОВЕДЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОГО ФОРУМУ
З ПИТАНЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ДОРАДНИЦТВА**

22 травня 2007 р.

КИЇВ

СТЕНОГРАМА

ПРОВЕДЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОГО ФОРУМУ З ПИТАНЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ДОРАДНИЦТВА

22 травня 2007 р.

Г О Л О В А – відкриває засідання і головує на ньому пан ГАЙ ІННЕЗ, директор Програми ФАРМ, Канада.

Добрий ранок!

Організація сільськогосподарського сектору України – це спільний захід канадсько-український. Йдеться про те, що ми працюємо спільно з питань аграрної політики в рамках Національної асоціації з дорадчих питань.

Я є директором цієї програми. Це канадська агенція СІДА, ми фінансуємо реформування сільськогосподарських програм в різних секторах. Це розширення чи становлення національної служби дорадчих консультацій з сільського господарства в різних областях.

Сьогодні поговоримо про дорадчі послуги, про досвід, який існує в різних країнах світу. Це не проста система. Для того, щоб її встановити і щоб вона була життєздатною, а ми сьогодні будемо розказувати на прикладі Канади, в Україні стоять великі завдання перед нею. Але в неї є величезні активи – це люди, земля і все це сполучається з потужною відповідальністю з боку Міністерства з аграрної політики України також.

Нам пощастило, у нас є важливі делегати, які представляють різні країни, дорадчі служби. Ми поговоримо про досвід Канади, Польщі і Угорщини. Важливо, щоб задіяти всі заходи, всі зусилля, які задіяні у досягненні цієї мети. Як частина Круглого столу, ми також почуємо презентації від міжнародних донорів, які дають допомогу щодо створення дорадчої служби сільськогосподарських консультантів. Це дуже цікавий день.

Все це записується і буде перекладатися на певні мови, щоб можна було цими матеріалами скористатися згодом.

1-2

Перш, ніж я буду представляти наших гостей, то я хотів би скористатися нагодою Канадській агенції з Міжнародного розвитку та уряду Канади, який підтримує нашу програму. Це Альберта, Саскачеван, Манітоба, які представлені сьогодні членами каденції Ради. Цими провінціями виділено 1,2 млн.доларів канадських, щоб забезпечити підготовку і участь консультантів в проєкті. 58 агентів всього задіяно. Ми за їхньої допомоги разом з Міністерством аграрної політики, нашим партнером та Академією сільського господарства України надаємо консультації на рівні обласних, районних адміністрацій. Вони представлені сьогодні у нас.

У нас присутній пан Аршулік А. – Начальник Головного управління агропромислового розвитку Волинської обласної адміністрації.

Пані Гладка М.В – це представник Дніпропетровського регіону. Вони працюють з нами на всіх етапах проєкту. Будуть найголовнішими людьми, які будуть вирішувати долю дорадчої служби у цій сфері.

Я хочу представити пана М.Гладія – він є головним з питань аграрної політики та земельних відносин, президент Національної сільськогосподарської палати України.

(Оплески).

ГЛАДІЙ М.В – Народний депутат України, голова комітету Верховної Ради України з питань аграрної політики та земельних відносин.

Я дуже вдячний, що ви мене запросили на це зібрання. Всі ми є свідками становлення дорадництва в Україні. Дорадництво несе сучасні технології, ринкові методи господарювання та інформацію. Це сприяє зменшенню безробіття. В жодній країні сільське господарство не змогло б розвиватись ефективно без дорадчих служб.

Верховна Рада України на початку 2004 року прийняла Закон «Про сільськогосподарську дорадчу діяльність», який вступив в дію з січня 2005 року. Реалізація положень цього закону практично ще не розпочалась. Нажаль. Головна з причин – це неоднозначне трактування положень закону між різними інституціями, нерозуміння сутності дорадчої діяльності.

В ряді країн дорадчі служби є структурними підрозділами органів професійного самоврядування, аграрників. Національна сільськогосподарська палата України, національна асоціація сільськогосподарських дорадчих служб України тісно співпрацюють з дня заснування.

У нас є спільна мета – підвищення ефективності та господарювання кожного господарства, використання української землі, шлях до процвітання України. В державному бюджеті на 2007 рік передбачено видатки 10 млн. грн.. на відкриті сільськогосподарські дорадництва. Це надто мало для аграрної країни, але ми маємо розглядати це як перший крок, як сигнал з боку держави на те, що дорадчі служби отримали реальне визнання з боку держави.

Сьогодні своє слово повинні сказати місцеві ради і адміністрації всіх рівнів. Додаючи власні ресурси до цієї справи, щоб дорадчі служби стали механізмом відродження українського села.

Ми повинні проаналізувати, обговорити накопичений досвід в цьому. Скористатись іноземним досвідом, прислухатись до думки іноземних експертів, які працюють в Україні, аналізують ситуацію в українському дорадництві, щоб побудувати ефективну систему щодо підвищення конкурентоспроможності українських товарів на вітчизняному та світових ринках.

Особливо це актуально в процесі інтеграції України зокрема вступу до СОТ.

Ще раз хотів би подякувати за організацію цього форуму. Цей форум повинен принести якісно новий виток в діяльності наших дорадницьких служб, в розвитку сільського господарства в цілому в нашій країні.

Враховуючи те, що ми сьогодні на шляху до вступу в СОТ, звичайно, ми підкреслюємо курс України до європейської інтеграції.

Дякую за увагу.

3-1

Ви будете завтра мандрувати за межі Києва. Це програма, яка передбачає відвідини міста Луцька.

Я хотів би запросити до виступу пана Анатолія.

АНАТОЛІЙ –

Добрий день, шановні учасники форуму!

Я хотів би, перш за все, привітати вас із сьогоднішнім святом у нас на теренах України, святом Святого Миколая, він хранитель і оберіг тих, хто є в дорозі. Нехай він вас завжди оберігає в дорозі. Хай вам щастить.

Стосовно того, що вже сказав пан Гай Іннез, то я абсолютно погоджуюся з ним, що ми в Дніпропетровській області, Волинській будемо абсолютно робити все для того, щоб дорадча служба працювала і надалі, бо вона нам дуже і дуже потрібна.

Стосовно того, що ви завтра будете перебувати на Волині, не тільки в Луцьку, але і в інших районах. Я про це нічого не буду розказувати, але тільки б хотів сказати, що агропромисловий комплекс Волині, він має досить потужний потенціал, який на сьогодні ще не до кінця використаний. Але ми маємо стійку тенденцію приросту виробництва сільськогосподарської продукції, особливо сільськогосподарські підприємства. Ми йдемо на структурування одноосібних селянських господарств з тим, щоб вони дійсно були готові працювати в умовах СОТ, бо вони найбільше постраждають в майбутньому від приєднання України до СОТ.

Волинь по виробництву сільськогосподарської продукції, я вам тільки назву цифри.

Виробництво сільськогосподарської продукції на душу населення, Волинь займає друге місце після Черкаської області.

Маємо непоганий досвід роботи із проектами, зокрема, проект приватизації землі. Власне проект, по якому ми з вами зібралися, по дорадчій службі, по якому ми працюємо спільно разом з нашими канадськими партнерами. На сьогодні ми включилися в роботу по проекту екологічному, тобто повне

3-2

знищення території України, разом з Європейською спільнотою по непридатних отрутохімікатах. Ми дуже хочемо працювати по проекту створення гуртового ринку виробничого типу плодо-овочевої продукції Спільно разом з нашими колегами із Польщі. Там є дорадча служба, яка має і досвід роботи і постійно нам надає в тому допомогу.

Ті цифри, що я називав по виробництву валової продукції вона вся майже, або абсолютно вся виробляється на недержавній формі власності, це приватна форма власності. І вона дуже потребує сьогодні послуг дорадчої служби і дорадча служба у нас дуже витребувана виробничниками. І приємно констатувати, що саме дорадча служба Волинської області удостоєна, як власне і Волинь такої честі, що завтра учасники форуму будуть перебувати на теренах Волині. Користуючись нагодою я хочу самі хороші, щирі вітання від голови обласної державної адміністрації В.Бондаря, його першого заступника В.Заремби, який опікає у нас сільськогосподарську галузь.

Вони зустрінуться з вами на теренах нашої Волині. Я думаю, що ви знайдете на Волині те, що хочете побачити. Бажаю плідної праці, ділових контактів і зустрічей.

ГОЛОВУЮЧИЙ –

Ми коли планували цей форум, хотіли провести на Волині всі дні роботи, хотіли зробити вузько національний форум. Хотіли долучитись до величезного практичного досвіду і підкреслити важливість підтримки і розбудови дорадчої сільськогосподарської служби. Хочемо подякувати директору сільськогосподарської програми. Ми побачимо, яким чином працює дорадча служба.

Наш другий доповідач пан Тейлор, він є перший секретар Канадійського посольства в Києві. Отже, він скаже кілька слів від імені уряду Канади.

ТЕЛОР –

Дякую, шановний головуючий. Від імені уряду Канади, Канадійської Агенції Сіда і посла Дбайна Данн я хочу вітати вас на цьому національному форумі. Це високо представницький форум. Посол Данн, нажаль, не зміг бути присутнім, але йому буде дуже цікаво почути про роботу цього форуму.

Я хотів би вітати колег з Польщі. Канада працює і надалі з центральними балтійськими європейськими країнами та Україною щодо 3-сторонньої участі. В такому форматі обговорення буде продовжуватись і ми зможемо користуватись тими перевагами, які існують у цій системі сільського господарства.

Йдеться про розбудову приватного сільськогосподарського сектора. За наступні 5 років очікується, що Канадійська сторона зможе посилити сільськогосподарські інституції, а також ланцюжок маркетингу сільськогосподарської продукції. Це справді матиме сенс коли поліпшиться життя країни, поліпшиться життя та ефективність роботи сільськогосподарських виробників. Ми надаємо допомогу науковим інституціями, практичним виробникам. Від самих високих коридорів урядових кабінетів до того сільськогосподарського виробника.

На всіх етапах внесок, який робиться, він є дуже цінним. Програма модернізації сільськогосподарського сектору це є найбільша інвестиція з 2001 року. Канадійський уряд дуже радий, виділяючи 6 млн. 100 тис.

На посилення і більше активне реформування і розвиток цієї служби. Цей проект з самого початку, а близько 16 тисяч було охоплено на базі стажування, допомоги тощо. Ми задіяли наукові інституції, університети, коледжі, асоціації. Я радий бачити багатьох представників цих структур тут у залі . Очевидно, що складність завдань, які стоять перед сільськогосподарським виробником, вони не можуть бути вирішені лише Канадою. Тут потрібні зусилля і Європейської комісії, Американської агенції з міжнародного розвитку, Світового банку і Міжнародної фінансової корпорації.

Звичайно, цей доробок не можна применшити, бо йдеться про те, що саме за участю всіх учасників, справді, ми можемо досягти успіхів. Я хочу ще раз привітати всіх і подякувати присутнім за участь у форумі.

Міністерство аграрної політики України відіграє центральну роль в координації сільськогосподарського виробництва. Дуже радий, що уряд України встановив законодавчі рамки з прийняттям закону Верховною Радою. І я би хотів заохотити Міністерство аграрної політики України, щоб продовжувати розширювати свою діяльність у цій сфері і сказати, що програма з реформування та модернізації з питань сільськогосподарського дорадництва, вона буде вестися справді дуже ефективно. За цим стоїть багато викликів в майбутньому, є необхідність більш активної участі держави щодо розбудови сільського господарства, є потреба у більш чіткій координації і підтримки з національних джерел. Я сподіваюсь, що ці питання, які ми будемо обговорювати у ці два дні, будуть вирішені практично. Я хочу подякувати Міністерству аграрної політики України і Національній асоціації сільськогосподарських радників, наших українських партнерів, бо без вашої енергії, творчого підходу ця спільна діяльність не могла б відбутися.

5-2

І на останок, я хотів би подякувати Програму реформування та модернізації сільськогосподарського сектору України (ФАРМ) за всі її зусилля і ресурси, які були задіяні для організації. А також хочу подякувати представників Саскачеван та Манітоба за те, що вони докладають зусилля для розбудови життєздатної та постійно діючої служби.

Дуже дякую.

(Оплески).

Г О Л О В А –

Я хочу сказати, що присутній тут представник Канадського посольства – М.Осташ. Якщо ви виступили, то це було б дуже добре. Він є українським послом в Канаді. Ми зустрічалися з ним, коли я був тут 2 тижні тому. Ми зустрічалися з вашим Міністром з закордонних справ та представниками федерального уряду. Тому пропоную виступити пану Міхору Осташу.

Я хотів би привітати всіх учасників цього Національного форуму з питань сільськогосподарського дорадництва. Я щойно прилетів з Канади і у мене свіжі враження від програми ФАРМ. Я був у провінції Саскачеван минулого тижня, перед тим в Альберті. Дуже велике зацікавлення співпраці з Україною.

Я згадав Саскачеван, коли дивишся далеко в простір, то видно на сотні кілометрів горизонт і канадці жартують, що можна побачити собаку, яка вибігла з дома і вже три дні біжить. Я бачив всі ці поля засіяні і я зрозумів, що Саскачеван, який має 1 млн. населення, виробляє 20 млн. тон зерна. Коли Україна буде приблизно такою як Саскачеван, вона поверне собі колишню славу житниці Європи. Я сподіваюсь, що так і буде завдяки канадським друзям.

Я уважно стежу за українсько-канадською співпрацею і бачу дуже багато цікавих і конструктивних моментів. Я познайомився з можливістю, яка створюється для перспективних покупців в Канаді, коли у певній провінції пропонують безкоштовний переїзд і перебування в Канаді для закупівлі сільськогосподарської техніки.

Я знаю, що є багато зацікавлених купувати техніку або навіть складати в Україні. Такі проекти зараз обговорюються і посол України в Канаді буде вітати такі кроки. Я думаю, що наша спільна співпраця українсько-канадська є корисною для обох країн. Канадці можуть ефективно працювати в Україні, інвестувати в Україну і просувати свої інтереси.

Зі свого боку хочу запевнити, що ми будемо дуже активно співпрацювати з вами в програмі ФАРМ. Дуже символічно, що у Канаді є степ, і в Україні є степ. Це образ без кінцевого простору, який може бути без кінцевою житницею. Треба, щоб була певна червона нитка.

Мі також використовуємо певні можливості регіональної співпраці. Канада і Україна підписали кілька угод, зокрема, між провінцією Альберта з Львівською областю, Івано-Франківською, провінція Саскачеван з Чернівецькою. Ми намагаємось реалізувати регіональні контакти.

Мене цікавить Одеська область, Херсонська, Миколаївська. Я сподіваюсь, що найближчі місяці буде кілька міжрегіональних обмінів. Готується делегація з Львівської області до Канади, до Альберти. На перспективу Саскачеван буде в Чернівцях. У нас попереду дуже гаряча пора і я радий, що ми маємо нагоду поговорити сьогодні щодо нашої співпраці і ми почуємо багато цікавих пропозицій.

Дякую за увагу і бажаю плідної роботи конференції.

Г О Л О В А –

Пан Осташ є другом пана Мельника, який, на жаль, не зміг сьогодні бути на нашій конференції, оскільки у нього була дуже важлива інша зустріч. Тому ми з ним зустрінемося і я думаю, що сьогодні ми його проінформуємо про ту роботу, яку ми проводимо.

Я хотів би публічно подякувати київському офісу Програми ФАРМ, Ользі Михайлівні за ту роботу, яку вона зробила, щоб організувати нашу конференцію. І Наталю Козак за ту роботу, яку вона робить з командою з Волині для того, щоб провести роботу завтра. Це дуже колосальна робота, яка була підготовлена і зроблена. Якщо у вас є певні питання протягом дня, то, будь ласка, звертайтеся до цих людей. Я хотів би подякувати за підтримку та допомогу в організації нашої роботи, бажаю вам продуктивної праці, також нашим партнерам, Міністерству, національній асоціації. Оскільки дорадництво, дійсно, еволюціонує. І сподіваюся, що для вас це буде продуктивний день, завтра ви побачите досить цікавий досвід розвитку дорадництва на Волині. Думаю, що для нас це буде два цікавих дні.

Зараз хотів би передати мікрофон пану Роману Шмідту, якого ви добре знаєте.

Р.ШМІДТ –

Дякую.

Шановні колеги!

Я хочу подякувати за чудову презентацію нашої співпраці між Програмою ФАРМ, Національною асоціацією дорадчих служб України. Я користуюся щасливою нагодою, щоб привітати велику делегацію із провінцій Альберта, Саскачеван і Манітоба, які присутні сьогодні в нашому залі і прибули до України на цей форум.

Насамперед пана Брента МакКеннелла, директора центру розвитку тваринництва Міністерства сільського господарства, продовольства та

7-2

сільського розвитку провінції Манітоба, пана Мітчела Дем'єна – директора департаменту розвитку ринків,

Міністерства сільського господарства, продовольства та відродження сільських територій провінції

Соскочеван. (Оплески)

Пана Роберта Прейзера – члена Секретаріату з питань аграрної політики Міністерства сільського господарства, продовольства та сільського розвитку провінції Альберта. Мілларда Глена – виконавчого директора компанії STEP, Христину Холгін-Брамлі - адміністративного асистента програми FARM.

Мені дуже приємно, щоб представити сьогодні велику делегацію наших партнерів з Польщі, яку очолює заступник міністра сільського господарства і розвитку сільських територій Польщі пан Ян Кшиштоф Ардановські. (Оплески).

Також директора департаменту аграрної освіти, науки і дорадництва цього ж міністерства пану Б.Дробінську. Наших дуже добрих партнерів, досвідчених дорадників з відділу Поморського Осередку сільськогосподарського дорадництва в Гданську, цю групу очолює виконуючий обов'язки керівника відділу пан Антоні Гайдачук.

(Оплески).

Ми вітаємо його колег, зокрема, пані Терезу Краковську, яка більшості з вас знайома. Пана Збігнева Марцініяка, якого ви всі знаєте як доброго викладача.

Я хочу також нагадати, що сьогодні представлена на нашому форумі представники Української Академії аграрних наук, я вітаю І.М.Криворучка – начальника відділу Президії Академії Наук, аграрні університети. Тут присутні всі керівники дорадчих служб України, я їх всіх також вітаю.

Лідери громадських професійних організацій аграрного сектору, тут присутні представники Міністерства аграрної політики, Міністерства економіки, Міністерства фінансів, Секретаріату Кабінету Міністрів, Секретаріату Президента України і, звичайно, Верховної ради України.

Я щасливий, що ми мали можливість послухати надзвичайного і повноважного посла України в Канаді пана Осташа.

Присутня велика група журналістів, наших партнерів. Я хочу представити найкращого журналіста українського радіо пана М.Довбича. Його інформація про наш форум звучала зранку.

Я надаю слово для презентації пану Бренту МакКеннеллу – директору центру розвитку тваринництва, Міністерство сільського господарства, продовольства та сільського розвитку провінції Манітоба. Його презентація називається «Сільськогосподарське дорадництво в Канаді: досвід провінції Манітоба».

БРЕНТ МАККАННЕЛ –

Добрий ранок пані та панове! Дуже дякую за запрошення. У мене є кілька слайдів, які я покажу. Мені дуже приємно бути тут, дякую організаторам за запрошення на цю подію. Я також очікую продуктивної праці сьогодні і почути від колег про дорадницький досвід.

Я буду говорити про канадське дорадництво. Це карта Канади. Це дуже велика країна, вона складається з 10 провінцій та 3 територій. Якщо ви проїдете країною 6500 км, то очікуватиме, що це різна країна. Є багато географічних відмінностей, кліматичних особливостей і культурних рис. Це дає короткий тур по Канаді з сільськогосподарським фокусом.

Я почну з сходу. Є 4 провінції в Атлантичній Канаді. Вони в основному характеризуються рибальством. Там в минулому ловили лобстерів. Тут є багато рибальських ферм, сільськогосподарських. Ще тут вирощують картоплю. Це картопелька столиця Канади. Тут є дуже гарний гумус.

На сході є провінція Квебек. В основному тут проживають французи. Французька – це друга офіційна мова в Канаді.

Тепер переходимо до Онтаріо. Це найбільш щільно населена територія Канади. З сільськогосподарської точки зору тут є великі можливості для розвитку свиноферм.

На північ Онтаріо дуже чиста природа, багато зелені, дерев. Тут користується популярністю спортивна рибалка. Потім спускаємось до Манітоби, починається район прерії, тут три провінції. Поряд знаходиться Альберто. Коли українці емігрували до Канади на початку минулого століття, вони приїхали до Прерії. Тут є українські поселення і тут сільськогосподарський департамент, який почався з провінції в 1817 році. Департамент називається еміграційний і сільськогосподарський. Там, де були засновані перші сільськогосподарські фермерства в Прерії. В 20-роках була введена перша дорадницька програма і тут перша дорадницька програма, яка була переведена на українську мову.

Оскільки англійська мова була для канадських українців другою іноземною мовою на той час. Коли ми просуваємося далі по преріям до Саскачеван, наш український посол в Канаді сказав, що це дуже великі великі горизонти, простори. І там знаходяться найбільші ферми.

Потім ми переходимо до Альберти. Ця провінція –це найбільша тваринницька провінція в Канаді. Тут дуже багато фуражу заготовляється, в Альберті дуже багато нафти і газу. Це нам від Бога, як кажуть, дісталось. Якщо ми підемо трошки далі, досягнемо Колумбії, тут починаються великі скелясті гори, тут катаються на лижах у цій провінції, розвинута переробка молочних продуктів, органічне вирощування. На півночі три території – це Юкон, в принципі тут не дуже розвинуте сільське господарство, мешкають тільки полярні ведмеді. Тут є маленькі оази з мікрокліматом, є невеличкі ферми, діамантові шахти, тут є лісництво на північних околицях, також риболовство.

Що хочу сьогодні вам розповісти. Ми поговоримо про досвід роботи дорадчих служб в Канаді, а також будемо говорити про дорадчі послуги, про означення дорадчих служб – те, що ми маємо в Канаді. Поговоримо про виклики, які стоять перед сільським господарством, поговоримо про федеральне та провінційне адміністративно-юридичне підпорядкування. Я так коротенько розповім про це. Поговоримо про сучасне ведення дорадчих послуг в Канаді з точки зору провінції Монітора. Це буде така опосередкована модель, яка застосована на всій території Канаді, і будемо тоді рухатися далі за слайдами. (Демонстрація слайдів)

Це традиційне визначення того, що є дорадчими сільськогосподарськими послугами. Це група, яка складається з практиків і членів цієї Асоціації, дорадчих консультантів. Це система, яка базується на неформальній освіті, тобто навчання людей у власному середовищі і з власних ситуацій. Це знання та навички, які необхідні для того, щоб справитися з тими проблемами та дати відповідь на ті питання, які виникають, тобто йдеться про те, як вони

9-2

задовольняють свої власні потреби, як їм задовольнити їх, що треба зробити для того, щоб вирішити ці чи інші питання. Це така традиційна формула, скажімо, так.

Отже, канадське сільське господарство, ми бачимо зміни в ньому, вони стають більшими наші канадські ферми. Вони не можуть більше покладатися на значне населення сільськогосподарських територій, яке постійно зменшується особливо в преріях, там на квадратну милю, ця секція – там може бути 4-5 сімей.

Буде одна на дві чи три секції. Ця демографія у сільськогосподарських регіонах змінилась. Школи, індустрія – все розташовано в центрах, які знаходяться досить далеко. Я маю на увазі в Саскачевані треба їхати довго до таких центрів. В інших провінціях міграція триває, в Альберті дуже сильні міграційні процеси. Там дуже багато нових активів, це означає, що у людей дуже багато грошей.

Технологічні прориви теж чинять свій вплив. Скажімо, генетика, сільськогосподарська техніка теж чинять свій вплив на сільське господарство.

Що стосується викликів, пов'язаних з цими змінами. Питання рентабельності продуктів. У нас стабільні ціни на ринку. Ці ціни не коливаються, а трудові затрати сильно зросли. Наприклад, паливо на 20% подорожчало для ферм, добриво теж залежить від ціни – на 80% подорожчало. А цінові рамки залишаються тими самими. Тому фермери шукають шляхи диверсифікації свого виробництва. Вони займаються розведенням різних тварин і намагаються знайти ніші на ринку.

Що стосується доданої вартості, замість того, щоб виробляти зерно і продавати його на експорт, первинна обробка зернових, то створюються робочі місця в регіонах сільськогосподарських, молодь затримується на домашніх землях.

Ще виклики, які пов'язані з кліматичними змінами, захворюваннями тварин, які викликані цими змінами. По прогнозу будуть великі посухи в цих регіонах. Є програми, які стосуються зменшення викидів CO₂ в атмосферу з тим, щоб не допустити таких змін.

Як ми працюємо разом з колегами, які приїхали. У нас є люди, які працюють на рівні федерального уряду. Це досить складна система.

Сільське господарство – це спільна юрисдикція між федеральними та провінційними властями. Видатки на програми розподіляються 60% і 40% між цими двома гілками. У нас є видатки, які видаються у 100%-вому еквіваленті на певному рівні. Але, як правило 60% - федеральна влада і 40% місцева влада.

Є спільні програми. Часто федеральний уряд виділяє кошти на ці програми, а провінція тоді виділяє свій внесок в натуральному вираженні.

Федеральний уряд, як правило, дає на будівництво лабораторій в провінціях для того, щоб була лабораторії другого рівня, комплексні лабораторії. Вони також несуть експлуатаційні видатки на забезпечення роботи цих лабораторій.

Отже, це приклад, яким чином у нас втілюється спільно програма.

Науково-дослідницька робота – це федеральні видатки, освіта, підготовка кадрів – це вже провінція. Школи, університети і дорадчі послуги – це на плечах провінційної влади, скажімо, в Альберті, Манітобі, Саскачевані, вони покривають видатки на утримання дорадчих служб. Тобто це приклад того, як ми працюємо з нашими партнерами, федеральним урядом.

Говорячи про сучасні моделі дорадчих послуг в Манітобі з часом ми зосереджуємося на результатах і вимірюємо, так би мовити, чим можна виміряти. Ми кажемо, що щороку ми звертаємося за бюджетом до уряду, і звичайно, коли бюджет зараз зменшується, то ми отримуємо менше коштів, тобто для того, щоб показати, що нам потрібно, що ось ми можемо виміряти наш успіх, наш внесок чимось матеріальним. Працюючи в дорадчих службах дуже важко інколи виміряти наші вклади, зміни, які проходять. Те, чим ми займаємося, це не так просто для нас, щоб вийти з такими результатами, які можна виміряти. Коли ми говоримо про конкретні програми, то вони повинні бути більш вузько направлені, ніж вони були колись в минулому. Вони повинні будуватися на тих потребах сімейних ферм, які є там, скажімо, якісь специфічні потреби лісового господарства, використання технологій на базі сучасних телекомунікаційних технологій, довідкові центри, групи виробників, які також потребують послуг дорадництва. Наприклад, в агрономії про гербіциди чи добрива, питання стосовно цих речей дуже часто задають наші клієнти. І саме дорадчі послуги стосуються ось таких аспектів для нас щодо розширення розвитку сільської місцевості в цілому, створення робочих місць, робота з молоддю – ось такі приклади, мабуть, будуть доцільні. Ми зараз займаємося тим, що міняємо, скажімо, підходи менеджерські щодо тих чи інших аспектів сільського господарства. На кількох прикладах: програма дорадчої допомоги – це програма називалася „Програма з вирощування свиней” і там йшлося у 1995 році, а ви знаєте, що у нас дуже великі залізниці в Канаді, вони змінили свої тарифи і треба було

11-2

платити набагато більше за перевезення м'ясопродуктів. Це означало для тих, хто вирощує фураж, то для них він ставав дуже дорогим. Для того, щоб нагодувати свиней треба було все більше і більше того фуражу, а це означало все більше і більше видатків на транспортування. У нас були створені такі фокус групи, які займалися в себе конкретними питаннями.

Через кілька років буде така кількість і враховували, скільки треба фуражу і скільки все це буде коштувати. У нас були створені підкомітети, які займались переробкою на цих свинобійнях. Теж треба було враховувати, яка буде кількість свиней. Це все бралось до уваги і ми дивились на різні моделі управління продукцією. Згідно цих моделей були програми. Наприклад, програма фінансування. Якщо людина хоче розширити свою ферму, були спеціальні програми фінансування розширення виробництва.

Ми практично працювали, інженери працювали щодо чисто будівельних питань. Це будівництво складських приміщень і т.д. Для того, щоб врахувати всі необхідні стандарти.

Які результати можна було виміряти. На слайді видно по роках. Кількість поголів'я свиней і роки. Почали з 1995 і 2,5 млн. свиней було на той час, в 2000 році було 2 млн., зараз в Манітобі 8 млн. поголів'я свиней. Це величезна промисловість з переробки свинини.

Ще одна програма, це 4-річна програма робота з молоддю. Для того, щоб координувати зусилля щодо роботи з молоддю, треба працювати над проектом на протязі року. У нас був клуб. Там йшлося про зменшення собівартості фуражу. Це практичний приклад.

Що стосується процедури продажу. Молодь навчали технологіям конкретного продажу.

Ще один слайд, це виклики, які стоять перед нами. Перш за все, це зміна клімату. Тут перспектива щодо наших степових зон не дуже оптимістична. Тут з сільськогосподарського сектору дуже великі викиди CO₂ в атмосферу. Тут треба було дописати, що перший крок дорадництва це звернення до виробників. На перше місце саме викиди парникових газів. Це треба роз'яснювати сільськогосподарським виробникам.

Тут невеликі гранти на кожного фермера, але вони дозволили б скоротити викиди. Це якісь податкові механізми, які б давали податкові канікули тим, хто не висушує свої озера на території. Якісь гранти спільного покриття видатків за втілення довгострокових програм і т.д. Дотримання екологічного законодавства, стимулювання і т.д.

Програма дорадчих послуг в Канаді. Якщо ви хочете сталий сільськогосподарський сектор, то треба мати програми дорадчих послуг, які б теж були життєздатними і вони в свою чергу зроблять таким весь сільськогосподарський сектор. На прикладі України, якщо це канадійська модель, то все застосовується прекрасно. Якщо це модифікована програма, теж непогано. Модельні програми витримали випробування часом.

13-1

Г О Л О В А -

Я дякую за дуже цікаву презентацію.

А зараз я запрошую до мікрофону заступника міністра сільського господарства та розвитку села республіки Польща пана Яна Кшиштофа Ардановські. А не представив найголовнішого польського партнера нашої асоціації, який фінансує нашу співпрацю пана Мирослава Сича, який представляє Департамент розвитку співпраці Міністерства закордонних справ Республіки Польща. (Оплески).

ЯН КШИШТОФ АРДАНОВСЬКІ –

Шановні пані і панове!

Це конференція, на якій представлені представники 3-х настільки різних країн і ми маємо можливість цивілізаційного порівняння можливостей сільського господарства. Перед усім світ міняється і нічого не стоїть на місці і незабаром все буде виглядати по іншому.

І це вносить нові виклики, нові проблеми для сільського господарства.

Насамперед, в рамках глобалізації в сільськогосподарське виробництво входять такі країни, які раніше в сільськогосподарському секторі не мали великого значення. Затрати світового перевозу далі стають нижчими.

І тому для світу є важливим, як буде розвиватися сільське господарство в Китаї, в Індії, в Бразилії. А в Європі також в Росії та в Україні.

Україна має величезний потенціал і ми всі про це знаємо і дуже часто це повторюємо. Треба поставити питання: чи сільське господарство може розвиватися виключно спираючись на збільшення виробничих можливостей.

Пан посол України в Канаді говорив про те, що в Канаді, Саскачевані поля по горизонту можна спостерігати за сотнями тисяч гектарів полів. Можна збільшити виробничі потужності, це можна зробити як приклад для повторення в Україні. В дійсності Україна має власний потенціал, так як вона

13-2

свого часу була житницею Європи, може розвивати цей виробничий потенціал. В принципі у світі немає сьогодні такої ситуації, щоб не вистачало продуктів харчування, їх вистачає і що ми будемо робити з тим надлишком продуктів харчування?

Безумовно, є аморальним те, що люди помирають з голоду на світі, але тут вирішальними є інші, політичні чинники. В тій частині світу, яка може заплатити за продукти харчування, то їх там достатньо. І якщо ми збільшимо виробництво, тому що всі країни мають можливість його збільшення, то що ми зробимо з тими зерновими, м'ясом, молоком, цукром, яких ми будемо виробляти більше, ніж виробляли їх раніше.

Буде жахлива конкуренція в світі. Безумовно, ціни знизяться. Ті сільськогосподарські виробництва, які найбільше напрацюються під час виробництва цих продуктів харчування, вони будуть найбільш скривдженими.

Чи це те майбутнє, яке ми хочемо реалізувати, збільшення конкуренції, яка буде усувати певні групи виробників?

Синонімом сучасності в сільськогосподарському виробництві в даний час в світі має бути збільшення рентабельності, зменшення цін, чи це відповідає нашим інтересам. Ця конкуренція в глобальному масштабі може знищити будь-кого.

Представник з Канади говорив про величезний успіх, яким є поголів'я свиней 8 млн. В Польщі поголів'я свиней становить 20 млн., у Франції – 50 млн. В одній невеличкій провінції в Китаї, територія якої становить 100 тис. квадратних кілометрів, ця провінція має поголів'я в 35 млн. свиней.

Україна має дуже багато землі, має мільйони гектарів землі. Росія має 120 млн. га, в Бразилії в даний момент обробляється 350 млн. га. Міністр сільського господарства Бразилії говорить: якщо буде потреба в продуктах харчування, то ми можемо запустити наступні 350 млн. га.

Я говорю вам це для того, щоб показати, що до сільських територій треба ставитись з іншими підходами. Село – це сільське господарство та виробництво продуктів харчування. Це не підлягає жодній дискусії. Але це і певні інші функції, які може виконувати село.

Я хочу перейти до ситуації, яка є в Польщі. Польський приклад може бути гарним прикладом, який може наслідувати або проаналізувати Україна. Польща вже впродовж трьох років є членом Європейського Союзу і я гадаю, що це є перспективна справа також і для України.

Готуючись до вступу в ЄС ми повинні були виконати всі стандарти, мати всі сертифікати, всі гарантії, які були поставлені Європейським Союзом. Не тільки виробництво продуктів харчування, але й питання, які пов'язані з ветеринарними нормами, які пов'язані з санітарними нормами, з нормами охорони здоров'я тварин, з нормами охорони навколишнього середовища. Все це ми повинні були виконати. Це було дуже складне завдання, дуже затратне завдання, але врешті-решт воно оплатилося.

Оскільки ті стандарти, які має Польща в своєму сільському господарстві, це стандарти Європейського Союзу, тобто, де-факто, це стандарти, які застосовуються в усьому світі.

Ми можемо завдяки цьому бути експортерами продуктів харчування і давати нашим покупцям гарантії, що вони є безпечними. Ми маємо проблему лише з однією країною – Росією, яка говорить, що її стандарти Європейського Союзу не обходять. І те, що є обов’язковим для всього світу, для Росії не є таким. Але скоріше цього елемент використання продуктів харчування для ведення політичних воєн, а не для використання самих продуктів харчування. Ми в Польщі підійшли до виробництва не тільки, як для сільськогосподарського виробництва, але також як до використання всіх можливих ринкових ніш. Екологічне сільське господарство, яке дедалі більш популярним стає в Європі. Виробляти потрібно те, що бажають купити споживачі. Якщо споживач побажає купити зелене молоко, то треба буде його виробляти. Вони хочуть мати екологічно чисті продукти харчування, хліб, тощо. Треба виробляти такі продукти харчування.

Якщо, скажімо, споживачі хочуть, щоб село виконувало низку рекреаційних послуг, послуг в сфері організації відпочинку, то такі послуги треба надавати, їх треба реалізовувати.

Тим напрямком, який ми будемо дуже сильно розвивати в найближчому майбутньому, це буде напрямок, за яким ми будемо використовувати частину сільськогосподарського виробництва не для виробництва продуктів харчування, а для виробництва енергоносіїв. Це буде використання біологічної маси для опалення, виробництво спирту, який буде додаватися до бензину і виробництво олії, мастила, яке буде додаватися до палива для двигунів.

А натомість будь-яке сільськогосподарське виробництво повинно здійснюватися в узгодженості із збалансованим сільським господарством. Ми, розвиваючи сільськогосподарське виробництво, не можемо нищити той світ, в якому ми функціонуємо і живемо. Тому що так само важливим, як і те, що ми виробляємо є те, що ми залишимо після себе у цьому світі.

15-2

Я говорю це вам і для того, щоб показати, які виклики, завдання. стоять перед сільськогосподарськими виробниками, перед селянами, чому ми ще маємо навчити селянина. Структуру польського сільськогосподарського дорадництва ми багато разів представляли в Україні і багато разів її пояснювали.

Цей реферат буде представлений в матеріалах конференції і ви зможете скористуватись цим текстом. Передусім, це державне дорадництво. Це дорадництво, яке існує за рахунок державних коштів.

В Польщі у сільськогосподарського виробника немає грошей, щоб заплатити за всю сукупність сільськогосподарського дорадництва. Ми вводим певні оплати за особливі послуги, за які має сільськогосподарський виробник заплатити. Натомість, вся сукупність сільськогосподарського дорадництва в Польщі безкоштовна і фінансується державою.

В Польщі ми маємо дві частини державного сільськогосподарського дорадництва. Це суто державне дорадництво, це державні центри сільськогосподарського дорадництва. В цьому секторі працює приблизно 4,5 тис. осіб.

Друге дорадництво, яке виникає впродовж останніх років, це дорадництво, яке здійснюється органами сільськогосподарського самоврядування. В цьому секторі працює приблизно 400 осіб.

Але це не настільки важливо. Важливо, що селянин в Польщі має вплив на цю державну частину дорадництва. Ми в Польщі доходимо до розуміння того, що ті складні речі, які будуть відбуватись у світі, ті складні завдання, які буде виконувати сільськогосподарський виробник, він повинен вміти реалізувати і за допомогою впливу на державне сільськогосподарське дорадництво.

Метою сільськогосподарського дорадництва є забезпечення конкурентної спроможності, розширення видів продуктів і видів діяльності в сільському господарстві, щоб заповнити ті ринкові ніші, які з'являються. Забезпечення нових додаткових джерел доходів за меж сільського господарства для тих людей, які живуть на сільських територіях.

Це все має на меті забезпечення таких умов на селі, які б могли створити таку ситуацію, коли б люди не бажали тікати з села. Щоб вони поставились до села так, як до такого місця, де вони могли б реалізувати всі свої життєві прагнення.

Це дуже складне завдання, але я вірю в те, що за допомогою сільськогосподарського дорадництва можна побудувати такі села.

Дуже дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ –

Дякуємо за ґрунтовну презентацію про ваше бачення аграрної політики в світі.

17-1

Шановні колеги!

Я також хочу привітати А.А.Данилишина – директора департаменту фінансування сільського господарства Міністерства фінансів України, який приєднався до нас. (Оплески).

У нас залишається два доповідачі. На підході пан Дірк Гарлофф, який має презентувати нам досвід дорадництва в Німеччині.

На жаль, не зміг прибути до нас пан Йозеф Козарі, завідувач кафедрою дорадчих послуг університету Святого Іштвана із Угорщини, але його презентація є в документах конференції.

До речі, наші законодавці скористалися досвідом Угорщини, передбачивши в законі „Про сільськогосподарську дорадчу діяльність” таких дорадників, які називаються експертами-дорадниками.

Якщо готовий доповісти представник Міністерства аграрної політики України – Євген Миколайович, то ми із задоволенням надамо йому слово.

Запрошуємо до слова Є.М.Воробєя – начальника відділу координації дорадництва, департаменту аграрної освіти, науки та дорадництва, Міністерства аграрної політики України.

ВОРОБЕЙ Є.М –

Добрий день, шановні колеги!

Я дякую за запрошення на таку важливу подію, як національний форум, присвячений розгляду питань сільського господарства. На жаль, С.М.Мельник вимушений був поїхати у службове відрядження.

Користуючись нагодою я хочу привітати колег із Польщі, з нашою перемогою у конкурсі - „Євро-2012”. Я думаю, що це вплине у подальшому на наші міжнародні стосунки.

Якщо повернутися до теми доповіді. Хочеться сказати, що досвід України, на жаль, ще не такий багатий як досвід Канади, чи досвід Польщі.

Процес відродження та становлення сільськогосподарського дорадництва в Україні розпочався у другій половині 90-х років минулого століття. Одночасно із встановленням України як незалежної держави, він прийшовся на складний період проведення реформ в аграрному секторі економіки. У цей же період відбувалося формування приватної власності на землю, на основні засоби сільськогосподарського виробництва, здійснювалися корінні зміни в устрої життя сільського населення.

Як результат розвиток сільськогосподарської дорадчої діяльності виявився досить складним. Проходив він без належного наукового обґрунтування моделі та науково-методичного супроводу встановлення сільськогосподарських дорадчих служб. На рівні держави на той час не було достатнього розуміння цього процесу, належної його координації. Процес був фактично не керований. Відсутність на першому етапі законодавчої та нормативно-правової бази, чітко визначеної державної політики щодо основних підходів та організаційно-правових засад розвитку сільськогосподарського дорадництва, відсутність державного регулювання цього процесу мали як негативні, так і позитивні наслідки.

Позитивним стало те, що на першому етапі розвитку сільськогосподарського дорадництва цей процес не був бюрократизований та надмірно зрегульований. За таких умов, починаючи з 1995 року при методологічній та фінансовій підтримці донорських проектів в пілотних регіонах розпочався процес моделювання напрямів розвитку сільськогосподарського дорадництва. Почався процес пошуку оптимальних організаційно-правових форм суб'єктів сільськогосподарської дорадчої діяльності. Відсутність державного врегулювання дало можливість на практиці створити та здобувати в різних регіонах різні моделі дорадчих служб. Більшість з них створювалися на основі організаційно-методологічних підходів тих іноземних донорських організацій, за підтримки яких формувалася сільськогосподарська дорадча діяльність в Україні.

В кінці минулого століття за активного сприяння Комісії з аграрної політики при президентіві України міжнародна підтримка дорадництва набула організованих форм. Започатковується проект європейської комісії, міжнародні фінансові корпорації за підтримки Швеції і Канади, Польщі.

Сьогодні в різних областях дорадництво має свої особливості. Залежно від того, досвід якої країни вони переймали і наскільки були здібними ті, хто переймав цей досвід.

Головною метою сільськогосподарського дорадництва в світі є поширення та впровадження виробництва, сучасних досягнень науки, техніки і технологій. Надання сільськогосподарським товаровиробникам, сільському населенню дорадчих послуг з питань менеджменту, маркетингу, застосування сучасних технологій, розвитку сільських громад, підвищення рівня знань та удосконалення практичних навичок, прибуткового ведення сільськогосподарського дорадництва товаровиробників та сільського населення.

10-річний період пошуку оптимальних моделей та шляхів формування сільськогосподарського дорадництва, прийняття та дія на протязі 3 років Закону «Про сільськогосподарську дорадчу діяльність», ми призвели до вирішення на державному рівні головної проблеми, проблеми щодо формування та визначення чіткої, прозорої та доступної на всіх рівнях концепції розвитку сільськогосподарської дорадчої діяльності.

Сільськогосподарські дорадчі служби різних організаційно-правових форм та форм власності за об'єктивних чинників не можуть впорядкувати сільськогосподарську дорадчу діяльність та працювати за єдиними правилами.

Від організаційно-правової форми сільськогосподарської дорадчої служби залежить розмір і форма сплати податків, можливості отримання коштів від державного та місцевих бюджетів, можливості підприємницької діяльності та надання комерційних послуг, співвідношення між статтями витрат та інше.

З огляду на оптимізацію процесу формування державної політики щодо розвитку сільськогосподарської дорадчої діяльності аналіз економічної діяльності сільськогосподарських дорадчих служб, вибір та обґрунтування оптимальної моделі особливо актуально.

Висловлюючи щирю вдячність міжнародним проектам, які допомагають в створенні дорадчих служб, хочу подякувати за їх діяльність і запросити і надалі приймати участь в становленні сільськогосподарського дорадництва в Україні.

Хочу відзначити діяльність Національної асоціації сільськогосподарських дорадчих служб, висловити їм вдячність за узагальнення величезного досвіду. Цей досвід для нас є безцінним.

Ми віримо, що буде запропоновано оптимальну модель дорадчої служби для України, яка сьогодні вкрай необхідна.

Сьогодні має розвиток ідея створення дорадчих служб як організаційно-правової форми, громадська організація. Це не викликає здивування. Головною перевагою цієї організаційно-правової форми сільськогосподарської дорадчої діяльності в порівнянні з іншими суб'єктами дорадчої діяльності є те, що ця організація може бути неприбутковою. Вона і є неприбутковою.

Право громадських організацій, щоб надавати можливість соціально спрямовані дорадчі послуги членам за нижчими в порівнянні з іншими цінами. Проте, треба зважати при цьому на досить суттєве обмеження економічної діяльності сільськогосподарських дорадчих служб за статусом громадських організацій. Саме те, що до основної, звільненої від оподаткування діяльності не включаються операції з надання послуг особам іншим, ніж засновники таких організацій.

Аналіз економічної діяльності сільськогосподарських дорадчих служб за організаційно-правовими формами – громадська організація може свідчити, що такі дорадчі служби будуть одним із інструментів надання дорадчих послуг і саме головне, що спрямованих дорадчих послуг, обмежаних кількості населення, виключно своїм членам. Така суттєва річ, що така дорадча служба по своїй суті буде корпоративна. Вона не зможе надавати повний спектр дорадчих послуг, до її послуг не зможуть бути залучені і мати доступ не члени організації.

В Україні є прибічники створення дорадчих служб при університетах, так званих університетських дорадчих служб. Університетська модель дорадчих служб у більшості країн світу зароджувалася у системі вищої освіти. Ця модель в Україні б мала ряд переваг, перевагами б були досвід та відповідна кваліфікація науково-педагогічних працівників, науковців, вищий рівень довіри сільського населення до авторитетних консультантів з числа професорсько-викладацького та наукового персоналу. Проте створення сільськогосподарських дорадчих служб за такою моделлю, воно вимагає внесення змін в ряд нормативно-правових документів, а це може пригальмувати і так досить повільний процес створення системи дорадництва, тому це потребує дискусії, обговорення і, на жаль, на це немає часу.

Ми добре розуміємо, що існуючі дорадчі служби не в змозі задовольнити попит на дорадчі послуги, зокрема, соціально спрямовані без системи державної підтримки. Без такої підтримки неможливо створити розгалужену і одночасно ефективну працюючу мережу сільськогосподарських дорадчих служб. Мінагрополітики постійно ініціювало виділення коштів у державному бюджеті на підтримку дорадчих служб, а також рекомендує органам місцевої влади такі кошти передбачати у відповідних місцевих бюджетах.

Однією з основних проблем подальшого розвитку сільськогосподарського дорадництва в Україні є те, що проект постанови Кабінету Міністрів по затвердженню державної цільової програми сільськогосподарської дорадчої діяльності на період до 2009 року досі не затверджено. За ініціативою Мінагрополітики було проведено чергову погоджувальну нараду з представниками зацікавлених міністерств щодо врегулювання розбіжностей, які виникли при погодженні вищезазначеного документу. За результатами наради вдалося досягнути певних результатів. Проте залишилися розбіжності, з якими проект буде поданий на розгляд найближчим часом до Кабінету Міністрів України для подальшого вирішення питання бути чи не бути державній цільовій програмі. Всі інші нормативно-правові документи, які були передбачені законом „Про сільськогосподарську дорадчу діяльність” Мінагрополітики розробило і затвердило. Тобто створена вся база для подальшого опрацювання і проведення дорадчої діяльності на професійному рівні.

Законом України «Про державний бюджет на 2007 рік» передбачено виділення 10 млн. грн. на фінансування державної підтримки сільськогосподарської дорадчої служби. Коли вирішиться питання з програмою, ці кошти можна буде спрямувати на ту діяльність, на яку вони закладались в бюджеті.

Враховуючи вищезазначене, підкреслюю, що Міністерство агрополітики постійно працює над здійсненням організаційних заходів для створення сільськогосподарських дорадчих служб в регіонах. Дотримання законодавства, проходження всіх вищезазначених етапів, що передбачено документацією, дозволить сільськогосподарським дорадникам та дорадчим службам розпочати цю діяльність на професійному рівні та в подальшому надавати соціально спрямовані дорадчі послуги за кошти державного бюджету.

ГОЛОВУЮЧИЙ –

Дякую за презентацію, за позицію стосовно майбутнього дорадництва в Україні. Зараз ми мусимо оголосити перерву. Після перерви виступить представник з Німеччини Дірк Гарлофф.

(ОГОЛОШУЄТЬСЯ ПЕРЕРВА)

(ПІСЛЯ ПЕРЕРВИ)

ГОЛОВУЮЧИЙ –

Ми будемо говорити про досвід України і досвід наших головних партнерів по програмі.

ДІРК ГАРЛОФФ –

Я хочу говорить о системе дорадческой деятельности в Германии. Я хочу выступление разделить на три части. Несколько слов сказать о концепции консультирования в Германии, представить систему и сказать мое мышление об Украине.

Консультирование – это очень важно, это партнерские отношения. Без этого я не могу работать с клиентом, если он мне не доверяет, я ему тоже не доверяю. Сфере обучения консультантов надо уделить большое внимание.

Я все должен делать для моего клиента. Это очень важно в процессе консультирования. Все консультации, которые я провожу, должны быть открыты и с результатом, который сначала неизвестен, но потом в процессе разговора мы вместе найдем общий язык. Потом я могу предлагать, что для моего клиента будет самое лучшее. На нем лежит ответственность, принимает он мое предложение или нет.

Это все база для того, чтобы мы как партнеры работали. У нас есть обучение, мы смотрим на разные сферы. По поводу компетенции, во время обучения уже невозможно учить, это нужно делать во время учебы, или во время опыта делать. Что мы можем – это компетентность в методике. Можем обучить людей, чтобы они были в состоянии с клиентом работать, с ним обсуждать проблемы, чтобы он понимал их и вместе с ним искать пути для решения этих проблем. Есть разные подходы к проведению разговора, какие виды презентации есть, как я могу убедить кого-то и пр. Это очень важно сделать во время обучения консультантов. Чтобы они понимали, как реагирует человек на разные виды информации.

Это как наша Библия для консультантов. Суть всего этого то, что клиент стоит как бы в середине нашей жизни, и мы для него существуем, а не он для нас. Хотя мы ему помогаем, но от этого и мы получаем удовольствие.

Это нужно очень внимательно читать, может быть, кому-то покажется смешным, но нужно очень внимательно читать каждое предложение и понимать материал как бы изнутри. Это первое, что я хотел бы сказать.

Я хочу рассказать о несколько разных системах консультирования, которые в Германии существуют. У нас самое дорогое консультирование – это консультирование, которое проводится государством. Клиент сам решает, какой вид консультирования выбрать для себя. Например, в Баварии, там есть государственное консультирование, там все бесплатно и клиент получает любые виды консультаций. Но нужно сказать, что это очень дорого, исходя из той структуры, которая создана, если взять во внимание большое количество округов, офисов и пр. Тогда становится понятным, насколько это дорого. Много земли и пр. и приходится отказываться от такого вида проводимых консультаций.

Вторая система – это консультирование, которое проводится Северо-Западе Германии, оно было создано еще 100 лет назад. И государство частично финансирует эти организации в сферах, которые интересны для

21-2

землячеств, или для общества. Например, есть обучение консультантов: опытные участки, в сфере селекции – это интерес государства и здесь в принципе никто не может платить кроме государства. Или развитие в сельской местности, или регионов, которые находятся в худшем состоянии, предприятия, которые также находятся в тяжелом положении. Они не в состоянии платить и здесь государство должно взять ответственность на себя и платить им компенсацию.

В каждом районе есть управление, палата, которая защищает интересы всего района.

Мы предлагаем в процессе консультации разные собрания, советы. Там фермер сам платит большую часть затрат.

Есть районы, где консультирует государство. Там, например, свиноводы объединяются одного района или по технике. У многих фермеров есть техника, которая нужна им частично, и есть менеджер, который ищет работу для их техники.

Ассоциация фермеров. Они тоже консультируют. Им надо экономить деньги и они создают центры, которые находятся в одном здании и фермерам легче ходить. Этим они уменьшают затраты и повышают свой уровень.

Есть районы, где мало предприятий и им надо специальное консультирование не в интересах государства и за все услуги надо платить, кроме экономического консультирования. Им надо хорошие консультации, чтобы они без ошибок и без потерь работали в производстве.

Еще есть центры, которые консультируют по земельным вопросам, наследственным. Они дают консультации фермерам, которые хотят что-то продать или купить. Но это частным образом.

Вы на слайде видите, как развивалось консультирование в Германии. Мы начинали очень медленно. На сегодняшний день есть комплексные консультации, которые проходят на самом высоком уровне, которые дают возможность предприятию выжить.

Мы должны смотреть назад, чтобы понять, как нам дальше работать.

Почему нужно государственное консультирование. Там есть интересы государства и общества. Например, селекция или защита, или развитие сельской местности. Это всегда будет и государство должно брать ответственность на себя. Или как можно дальше развивать свою аграрную политику, что это будет давать для наших фермеров.

В Германии все меньше и меньше государственной поддержки, и больше частного финансирования. У нас органичное финансирование уже есть и все будет проходить через конкурсы.

Мое предложение для Украины. Государство должно уделять внимание обучению. Вы только в начале процесса консультирования. Развитие села – это государственная задача. Должна быть ответственность государства.

Спасибо.

ГОЛОВУЮЧИЙ –

Давайте перейдемо до презентації. Перша презентація Романа Шмідта. Він дуже відомий і це відома персона програми ФАРМ.

РОМАН ШМІДТ – президент, Національна асоціація сільськогосподарських служб України.

Сільськогосподарське дорадництво в Україні стало викликом суспільства перед тими змінами, які сталися в сільському господарстві України в середині 90-років, коли почався активний процес реформування аграрного сектору України, створення приватних господарств. Станом на 2000 рік у більшості областей України вже функціонували сільськогосподарські дорадчі служби. Влада не могла не рахуватись з цим явищем, тому Міністерство аграрної політики у 2000 році видало наказ, яким була затверджена концепція створення сільськогосподарського дорадництва в Україні і була створена робоча група для підготовки проекту закону «Про сільськогосподарську дорадчу діяльність».

І створена робоча група для підготовки проекту закону „Про сільськогосподарську дорадчу діяльність”, який дещо пізніше був прийнятий. (Демонстрація слайдів) .

Звичайно, що сільськогосподарські дорадчі служби, які вже у 2003 році функціонували в 17 областях України, вони для того, щоб координувати свою діяльність, обмінюватися досвідом, лобіювати свої інтереси на рівні держави, прийняли рішення, щоб створити Національну асоціацію, яку назвали Національна асоціація сільськогосподарських дорадчих служб України. Ця асоціація була створена і сьогодні її членами є 30 дорадчих служб, які функціонують у всіх без винятку областях України і в Автономній республіці Крим. Членами Асоціації сьогодні є понад 800 дорадників ми кажемо, що близько 1 тис. потенційних експертів дорадників, тобто людей, які працюють в інститутах, Академії аграрних наук, університетах і займаються дорадництвом також. Асоціація зареєстрована в Міністерстві юстиції як Всеукраїнська громадська організація у жовтні 2003 року.

Йдемо далі: це члени нашої Асоціації, а її членами є всі керівники дорадчих служб, а також визначні люди, які зробили значний вклад у державі для розвитку дорадництва і сільського господарства України.

Про завдання Асоціації, мабуть, я доповідати не буду, оскільки вони дуже детально виписані в законі „Про сільськогосподарську дорадчу діяльність”. Ці завдання абсолютно перегукуються з тими завданнями, про які сьогодні говорили наші колеги із Канади, Польщі, Німеччини. Головне завдання – це допомогти людям, щоб вести прибуткове сільськогосподарське виробництво, сприяти розвитку сільських громад, сільської місцевості в Україні.

Через систему навчання, через систему демонстрації, демонстраційних показів тощо. Завдання Асоціації дуже детально виписані в законі „Про сільськогосподарську дорадчу діяльність” і ми їх дотримуємося. Звичайно, що партнерами Асоціації є Академія аграрних наук, Національний аграрний університет та інші вищі навчальні заклади освіти. Бо ми розуміємо, що

найбільш фаховими людьми, які можуть, підкреслюю, можуть передати свої знання, передати сучасні технології, які розробляються у системі Академії аграрних наук можуть стати ці люди. Тому ще раз підкреслюю: власне поняття експерт-дорадник функціонує лише в законодавстві Угорщини та України. Нашими партнерами є громадські професійні організації аграрного сектору, галузеві, які об'єднують товаровиробників, або різних фермерів, різних підприємців за напрямками їх діяльності, до яких дорадництво також має своє відношення, оскільки радить їм як треба прибутково працювати.

Це Національна сільськогосподарська палата України, сьогодні про це говорив президент Палати, голова Комітету Верховної Ради з питань аграрної політики і земельних відносин М.В.Гладій. До речі, наш офіс перейшов зараз із Академії аграрних наук в Національну сільськогосподарську палату України. Це асоціація фермерів і землевласників України, Всеукраїнський союз сільськогосподарських підприємств, Національна спілка кооперативів України тощо. Тобто всі громадські організації, з якими ми працюємо є нашими партнерами. Більше того, всі ми є членами Громадської ради при Міністерстві аграрної політики, наша Національна асоціація є членом президії цієї громадської ради, яка затверджена наказом Міністерства аграрної політики.

Що зроблено? Найперше, ми маємо свій логотип - це товарний знак, який ми затвердили у Департаменті прав інтелектуальної власності Міністерства науки і освіти, ми ним користуємося і дорадчі служби мають право безкоштовно використовувати цей знак в дорадах. Ви всі його знаєте.

26 червня минулого року Міністерством юстиції України було затверджено нову редакцію Статуту нашої організації, яка приведена повністю до закону України „Про сільськогосподарську дорадчу діяльність”.

Ви можете бачити практичну діяльність наших дорадників, де вони демонструють ті чи інші технології у виробництві. Це Чернігів, Волинь, Хмельницька область і т.д.

Асоціація здійснює промоцію дорадництва на різних форумах, виставках, ярмарках. Практично кожного року ми беремо участь у цих заходах в Україні і за кордоном. Тут є перелік країн, де ми представляємо дорадництво нашої держави. В цьому році презентували свою асоціацію дорадчої служби в США, Польщі.

Ми ведемо моніторинг дорадчої діяльності. На останньому засіданні ради ми внесли зміни і остаточно затвердили положення про здійснення моніторингу дорадчої діяльності і дорадчі служби кожного року будуть подавати нам інформацію, а ми органам влади. Будемо аналізувати інформацію для того, щоб розвивати дорадництво і прислухатись до потреб товаровиробників.

За останні 3 роки дорадчі служби – члени Асоціації видали тисячі буклетів, брошур і довідників, провели понад 4 тис. семінарів і зустрічей, близько 300 зборів і круглих столів, 135 місцевих виставок-ярмарків, надали селянам, сільським громадам та органам місцевого самоврядування понад 80 тис. дорадчих послуг з різних питань їх життя і діяльності.

Асоціація співпрацює на партнерських засадах з проектами міжнародної технічної допомоги.

(Демонстрація слайдів). Ви бачите наших колег з різних країн.

Ми співпрацюємо з проектом Світового банку. Дорадчі служби дуже активно попрацювали над двома проектами Світового банку, які, нажаль, до цього часу не прийняті урядом. Мова йде про 6 компонент реструктуризації сільськогосподарських підприємств, це проект приватизації землі, який був розглянутий Верховною Радою, але не реалізований в Україні. Це проблема.

Дорадчі служби дуже активно працювали над удосконаленням цього шостого компоненту, який стосується реструктуризації колективних сільськогосподарських підприємств.

Другий проект стосується небезпечності продуктів харчування і конкурентоспроможності сільськогосподарського виробництва. Ми попрацювали над одним з цих компонентів, який стосується навчання, використання безпечних продуктів харчування і т.д.

Тут перелічені всі країни, в тому числі, бувшого Радянського Союзу. Нам передавали вітання колеги з Білорусі. Вчора прислали листа.

(Демонструються слайди). Фотографії партнерів з Японії, Китаю.

Проводимо величезну кількість навчальних семінарів. Основна наша задача – це підвищення кваліфікаційного рівня дорадників. Для цього Асоціація затвердила кодекс дорадника, розроблений Київською дорадницькою службою, радники свято повинні дотримуватись цього кодексу. Особливо, що стосується стосунків з клієнтами, а також стосунків між собою. Це дуже важливі наші поняття, про які говорив Д.Гарлофф. Все повинно бути спрямовано на довіру і на співпрацю з клієнтом.

(Демонструються слайди).

Звичайно, дуже важливо, щоб проводити промоцію дорадчої діяльності, промоцію дорадчих служб. Тому ми працюємо із засобами масової інформації і, зокрема, у співпраці з Українським освітнім центром реформ і Програмою ФАРМ. Тут ви бачите представників її, ми є учасниками засідань національних прес-клубів, на які приїжджають журналісти з усіх областей України і ми їм розказуємо про те, чим займаються дорадчі служби, які мають успіхи і в чому потреба фермерів, сільських мешканців в їх послугах. Йдемо далі, звичайно, дуже важливими є міжнародні конференції, на яких ми ставимо глобальні питання виклику сьогодення. Наприклад, перша конференція у грудні 2003 в Яремчі відбулася де розглядалася проблема розвитку дорадництва в Україні, перспектив розвитку дорадництва в Україні. І через півроку був прийнятий закон „Про сільськогосподарську дорадчу діяльність”. Наступна конференція у Кам’янець-Подільську у квітні 2004 року, на якій мова йшла про розвиток малого і середнього бізнесу сільськогосподарської обслуговуючої кооперації. Через рік всі обласні Ради у своїх бюджетах передбачили спеціальні програми економічного розвитку в частину розвитку сільськогосподарської обслуговуючої кооперації. І так кожна конференція. Більше того, рекомендації конференції, які широко обговорюються учасниками направляються у Верховну Раду, Кабінет Міністрів, міністерства і мушу вам признатися, що не було випадків, щоб Верховна Рада не реагувала на наші рекомендації. Скажімо, на останній конференції, яку ми проводили у грудні минулого року із нашими колегами із Польщі, ми прийняли звернення до Верховної Ради, уряду стосовно необхідності розвитку гуртових ринків і прийняття закону „Про гуртові ринки” в Україні. Це Роман Курінець веде цей напрямок, він член ради Асоціації, він тут присутній. Більше половини народних депутатів телефонували і цікавилися, а для чого потрібно і що це таке гуртові ринки. І всі практично їх підтримали, це вже було видно на Круглому столі, який

проводив Р.Курінець з Національною сільськогосподарською палатою у Верховній Раді.

Звичайно, ми беремо участь у виставках-ярмарках для чого? Бо багато людей, фермерів відвідують ці виставки-ярмарки і їх цікавить техніка, про яку сьогодні йшлося, насіння, технології, мінеральні добрива, гербіциди тощо. Ми проводимо там семінари, розказуємо про дорадництво.

Також займаємося і навчанням дорадників, Ми видали „Основи сільськогосподарського дорадництва в Україні”, їх спочатку було мало, але зараз вони є у всіх університетських бібліотеках. Під редакцією Р.Курінця вийшла книжка „Запитання та відповіді” для чиновників, щоб вони розуміли, що таке дорадництво.

У Гданську наприкінці 2005 року видали один дуже гарний посібник спеціально для дорадників. Кожен університет, а їх 20 в Україні отримав по 100 примірників - це Академія аграрних наук та інші інституту. Це наші колеги із Польщі у Луганську. (Демонстрація слайдів).

Мушу сказати, що розповідаючи про семінари та все інше, співпрацю із міжнародними дорадчими службами інших країн хочу відзначити особливу результативність співпраці із нашими польськими партнерами. Тому що за два роки 2005-2006 р.р понад 450 осіб, а це всі дорадники, науковці, державні працівники, починаючи від центральних органів влади і закінчуючи районними державними адміністраціями, фермери, підприємці, які пройшли вишкіл на цих 2-тижневих семінарах.

В кожній області пройшли обласні семінари, конференції з питань дорадництва, яка роль дорадництва в піднесенні сільського господарства, розвитку сільської місцевості. Ці заходи проходили за участю обласних і районних державних адміністрацій.

Працює наш веб-сайт, видаємо газету. Наші дорадчі служби видають свої газети і буклети. Є один журнал, який видає Кіровоградська дорадча служба «Агросистема» з питань дорадництва, а зараз «Агросвіт України» прекрасний ілюстрований журнал в кожному номері публікує поради з питань сільського господарства.

Закон прийнятий три роки назад, сьогодні про це говорив представник Міністерства аграрної політики. Прийнято цілу низку нормативно-правових актів на його виконання. Кабінет Міністрів затвердив концепцію державної цільової програми.

Але саме головне, нажаль, немає розуміння прийняття державної цільової програми дорадчої діяльності. Народні депутати, які розуміють цю проблему, мають стосунки з регіонами, з місцевим населенням, прийняли в державному бюджеті 10 млн. грн.. для підтримки дорадництва, а уряд не може використати ці кошти, бо не прийняв державну цільову програму. Йдуть дискусії з Міністерством економіки, Міністерством фінансів.

Це соціальна програма, вона спрямована на надання соціально спрямованих дорадчих послуг, про які наші колеги говорили, за які не можуть люди заплатити, тільки держава може допомогти.

Я сподіваюсь, що ця програма буде прийнята.

Ми за підтримки дорадчої програми «ФАРМ», вона працює в 4 областях і допомогла нам створити сучасні 4 дорадчі служби з своїми представництвами і філіями в районах. Це прекрасний досвід співпраці з дорадниками з Канади, який допомагає становленню дорадництва в Україні.

За підтримки програми ФАРМ ми підготували спеціальну стратегію у вигляді проекту закону Про засади державної політики в галузі дорадчої діяльності. Цей проект закону готовий хоч сьогодні бути в парламенті, але не працює попередній закон.

Дорадчі служби працюють в кожній області і досить успішно. З прийняттям закону дорадчу служби були легалізовані і явище дорадництва як таке було легалізовано в нашій державі. Наші дорадчі служби, що не всім подобається, є недержавними. Але у нас не було іншого виходу. В 2003 році не підтримав уряд прийняття указу, не завізував проект указу президента про реорганізацію управлінського господарства і легалізацію дорадництва як явища в державі.

Найголовніше наше завдання – це аргументовано переконати наших урядовців в необхідності впровадження такого явища як дорадництво як найефективніший інструмент державної аграрної політики, де держава може впроваджувати через свої програми найбільш швидко оперативну і якісну. Наші дорадники користуються великим авторитетом у сільського населення і товаровиробників фермерів. Нажаль, їх мало знають, бо їх мало є в державі.

Ви чули від міністра з Польщі, що у Польщі 5600 дорадників, в Угорщині 1,5 тис. дорадників. Тому нам потрібна державна політика і державна підтримка. Відсутність державної підтримки дорадчої діяльності не сприяє розвитку дорадництва, оскільки відбувається відтік дорадників.

Є ще одна серйозна проблема, про неї сьогодні також говорилося: про можливість створення дорадчих служб різними структурами – університетами, інститутами Академії Наук, Управліннями сільського господарства. Це зараз стало модним, але не підготовлені ці дорадники, вони дискредитують саме явище дорадника, бо люди реагують на таких людей негативно. І тут представник Німеччини дуже гарно про це сказав, що до людей треба мати довіру, щоб люди мали довіру до вас і ви відповідно ставилися. Тому це явище також не сприяє розвитку дорадництва.

Треба зробити найперше – це прийняти Державну цільову програму про порядок використання бюджетних коштів. Лише тоді у нас запрацює система дорадництва в державі.

Міністерство аграрної політики запровадило систему моніторингу. Ми затвердили цю систему і передамо в Міністерство аграрної політики. Щоб створити умови для підготовки дорадників через систему університетської освіти, підвищення кваліфікації дорадників.

Найголовніше, ми мусимо легалізувати надання соціально спрямованих дорадчих послуг через видачу, як передбачає закон, кваліфікаційних свідоцтв, а для дорадчих служб відповідних сертифікатів.

І Верховній Раді прийняти закон „Про засади державної політики в галузі дорадчої діяльності”, а Міністерству аграрної політики, щоб сформувані ефективну систему дорадчої діяльності за участю науки, освіти і дорадництва. Власне ми були ініціаторами того, що все-таки в міністерстві функціонує департамент освіти, аграрної науки і дорадництва, і це дуже добре.

І ось ми, закінчуючи свою презентацію, тут фотографії, на яких ми обговорюємо з нашими партнерами сценарій з програми ФАРМ і компанії „Степ” нашу перспективу співпраці.

Я вам щиро дяку програмі „ФАРМ” і компанії „Степ”, Канадському агентству міжнародного розвитку, уряду Канади за підтримку у проведенні

27-2

цього національного форуму. Я сподіваюсь, що його результати, а ми обговоримо рекомендації цього форуму, подамо їх відповідно до Міністерства. І цей форум буде ще одним вкладом в розвиток дорадництва в нашій державі.

Успіхів вам, дякую за увагу і терпіння.

(Оплески).

Г О Л О В А –

Слово для виступу надається пані Тетяні Кальній –Дубінюк, завідувачу кафедри аграрного консалтингу та сервісу, Національного аграрного університету України.

Т.КАЛЬНА –ДУБІНЮК -

Шановні учасники форуму!

Дозвольте мені розпочати свою презентацію із занурення в історію України, яка пов'язана із розвитком дорадництва. Нашого з вами дорадництва, яке ми вважаємо на сьогодні, що воно чужим для нас, але воно було вже і раніше. Тобто воно не нове, а воно відроджується на новій ринковій основі.

З історії України, яку ми дослідили, завдяки прекрасній можливості програми „ФАРМ”, яка надала невеликий грант для того, щоб ми зробити 4-и науково-популярні фільми про розвиток дорадництва на території України.

(Демонстрація слайдів)

Ви бачите, що в 1950 в Нью-Йорку силами західно-українських емігрантів була надрукована книжка, яка називалася „Крайове господарське товариство. Сільський господар.” Львів 1899-1914 р.р, Люди, які поїхали до Штатів для того, щоб зберегти своє коріння, вони вирішили, поки вони ще живі, щоб відродити в пам'яті те, що було в Україні століття тому. Тобто, що вони потім розвивали і яких досягнень вони досягли в цьому.

Ця книжка знаходиться в музеї історії Івано-Франківської області. В 1788 році в Україні в Почаївській лаврі була надрукована перша книжка, яка називається: Книжниця-порадник Лінкевича. Про це свідчить історія.

В цій же книжці в 1899 до 1914 року в західній Україні діяло товариство, яке називалось «Сільський господар», в якому працювали дорадники, агрономи, були господарські школи, секції господинь для жінок, гуртки для дітей. На фото видно, як люди відмічають 50-річчя своєї організації. Ми знаємо історію, що в Тернопільській області був створений перший центр по дорадництво Й.Доцовським. Це було в 1992-93 р.р.

Є.Храпливий агроном, доктор наук, працював і розвивав ці послуги.

Ми знайшли прекрасну історію, яка була в Україні, але ніхто нею не займався.

Ви бачите секцію господинь, як вони працювали, як відмічали свято, допомагали розвивати не тільки сільське господарство, а й домашнє. Така історія надасть всім нам сили ще краще розвивати дорадництво, відроджуючи коріння, які були закладені багато століть тому.

Переходячи до теми, як розвивається дорадницька освіта в Україні. Ви бачите стілець, там три ніжки. На двох він не може стояти. Ефективний розвиток сільськогосподарського виробництва неможливий без розвитку освіти, науки і дорадництва.

Дорадники – це люди, як кров в організмі людини, яка дає нам життя. Дорадники повинні давати можливість жити всім навкруги, і товаровиробникам, населенню, дітям.

В нашій ринковій економіці треба змінювати мислення людей. Ми маємо пам'ять соціалістичної системи господарювання. Не все втрачено, не все було погано.

Треба вміти відбирати добре, що було в тій системі, і бачити нове, що приходить до нас з оточуючого середовища і все правильно запровадити, щоб в Україні розвивалось все: і економіка, і соціальна сфера села, і сільське господарство, і екологія. Це перше, що треба підтримувати.

В Законі України «Про сільськогосподарське дорадництво» виписано, що треба розвивати освіту в дорадництві. Наш Національний аграрний університет був одним з перших, всі інші більш або менш відчували, що треба розвивати дорадництво. Нам довелось бути першими, які більше пізнали про дорадництво.

Пізнали більше про дорадництво, тому що їздили за кордон, дивилися, що більше люди роблять і приїхавши, створили кафедру в Національному нашому університеті, яку назвали кафедрою консалтингу (та сервісу тепер).

Що ж робиться на цій кафедрі.

По-перше, базова освіта складається з відкриття кафедр, які б навчали студентів цьому дорадництву. Введення нових дисциплін повинно теж розвиватися. Ми за те, щоб відкрити свою майстерську програму, яку б ми назвали „Сільськогосподарське дорадництво”. На сьогодні ми маємо тільки спеціалізацію для економічних спеціальностей про інформаційно-консультативну діяльність ВПК, а от такої майстерської програми немає.

І сприяємо організації і саме це робимо при дистанційному навчанні дорадництву.

Кафедра викладає дисципліну „Основи аграрного дорадництва” на всіх напрямках сільського господарства: ветеринарам, економістам, зоотехнікам, всім на бакалаврському рівні.

На магістерському рівні ми викладаємо курс, який називається „Організація інформаційно-консультаційної діяльності”. І для економічних спеціальностей ми поглибили цей курс і назвали його „Управлінський консалтинг”. Кафедра розробила навчальні посібники, розробила методичне забезпечення і дуже багато робить для того, щоб покращити цей курс разом з усіма іншими нашими аграрними університетами, разом з Асоціацією, Романом Михайловичем, дорадників України разом з усіма нашими помічниками, а це є міжнародні проекти, які докладають дуже багато зусиль, щоб дорадництво допомогло Україні бути щасливою.

Наступний кадр – підвищення кваліфікації. Ми зараз працюємо над підвищенням кваліфікації керівників дорадчих служб, експертів-дорадників і викладачів. Як організовано професійне навчання дорадників (наступний кадр) – ви вже всі знаєте, тому що йде сертифікація цієї діяльності. І хто як

буде довго навчатися, перенавчатися, підвищувати свій рівень – ви можете подивитися у моїй презентації, вона у вас в папках повинна бути.

Наступне, про розвиток дистанційного навчання. Тут є така схема, вона показує, як ми його налагоджуємо. Коли ви будете сертифікуватися, треба буде на базі наших визначених вищих навчальних закладів проходити певні курси із 36 годин. Вона для тих, хто вже закінчив вищі навчальні заклади. І для всіх інших 72 години. Ви можете цю програму опанувати за допомогою дистанційних курсів. Ми вже розробили перший дистанційний курс теж, дякуючи програмі ФАРМ разом з Романом Михайловичем. Він називається „Сільськогосподарська дорадча діяльність” , він є на сайті „Дорада”, він безкоштовний, ви можете зайти на сайт і подивитися, повчитися. Ми його вдосконалюємо весь час, але він вже активний. І там є тестування. Це ніби перший етап того навчання, яке ви будете отримувати на програмі для сертифікації. Тобто ви вже можете робити самі.

Повертаючись до прекрасного гранту програми ФАРМ, пов'язаного з виробництвом чотирьох науково-популярних фільмів, я скажу як вони називаються і передам слово прекрасній журналістці Л.О.Лисенко, яка допомагає з своєю творчою групою створити ці чудові фільми.

Перший фільм називається «Розвиток дорадчої освіти», ви його сьогодні бачили. Другий фільм – «Розвиток аграрного бізнесу та екології за допомогою дорадництва», третій фільм – «розвиток соціальної сфери села» і четвертий фільм - «Розвиток дитячих програм або 4h програми».

ЛИСЕНКО Л.О. –

Добрий день, шановне товариство!

Я вітаю ваш форум з відкриттям, який проходить за участю представників міжнародної дорадницької спільноти. Як журналіст телебачення з великим досвідом роботи, який займається питанням державотворення, я хочу сказати, що сьогодні це подія для України. Я шкодую, що засоби масової інформації до цього форуму були залучені скромно, бо це справді явище, яке потрібно розглядати сьогодні і бачити його перспективу.

Ситуація українського села сьогодні оцінюється як майже критична. Єдині люди, які поєднують наукові знання і практичні навички, які є лідерами і організаторами абсолютно нового ринкового господарства в «колисці нації», сьогодні дорадники є єдиними людьми, які практично, маючи високу освіту, маючи авторитет, довіру і авторську позицію, я маю на увазі фахову позицію і громадянську, сьогодні вирішують найскладніші питання в розвитку сучасного українського села.

Ми працювали з програмою ФАРМ в Україні майже рік і дуже щасливо і непросто. Вивчаючи наше суспільство на екрані і в житті, ми побачили велику дистанцію між теорією і практикою. Наша преса приділяє дуже мало уваги такому питанню, як розвитку науки і практики української дійсності.

Сьогодні тільки ви одні є провідниками тих чотирьох перетворень, які відчула Україна за роки своєї незалежності. Говорячи про сільську аграрну еліту, я думаю, що серйозні політики, серйозні аналітики повинні бути повернуті до вашої особистості, до вашої справи. Тому, без державної цільової підтримки, без розвитку державної позиції в дорадництві України, я як журналіст з досвідом, я не бачила.

Я була в Канаді. Багато речей ми відкрили для себе як журналісти, вони не відповідають контексту традицій світових і європейських стандартів. З одного боку, це погано. З другого боку, це не зовсім погано. Коли ви познайомитесь з нашими фільмами, коли будете мати зустрічі з пресою, треба говорити про впровадження українського досвіду в світову практику.

Ті моделі, які існують в цивілізованому світі, я вважаю наш світ теж цивілізованим і європейським, тут просто є велика пострадянська специфіка. Але ми повинні говорити про великі здобутки дорадництва, яке сьогодні переживає непростий час.

Але тільки за рахунок особистих якостей дорадників, цей досвід повинен бути внесений у світовий досвід розвитку, тому що, працюючи в Україні ми брали консультації з канадської сторони, вони розглядали наші сценарії, наші пропозиції. І вони, і ми відчули, що бажаючи кращого, ми розмовляємо на абсолютно різних мовах. Вони про нас не знають, шановні панове, канадські і зарубіжні, бо ми маємо теж український досвід і треба його впроваджувати якомога більше у світовий контекст, тому що це здобутки не малі, вони зроблені майже на людських і патріотичних якостях, у світі такого немає.

Це є підстава для того, щоб цим можна було гордитися і пишатися.

Я думаю, що у вас буде можливість, щоб познайомитися з цими фільмами в різні часи, а це є продукція ФАРМ України, ФАРМ НАУ, по програмі, яка дуже перспективна. В майбутньому році вона завершує свою діяльність і було б добре, щоб телевізійно можна було зробити підсумок цієї діяльності програми. Поки вашу роботу не побачить масовий глядач, ви повинні зрозуміти, на превеликий жаль, цю специфіку, то до того часу ви не будете оцінені суспільством. А ваші засилля вартують найвищих похвал і якщо ви будете мати своє лобі і приймете державну політику, то фактично провідниками сучасної політики нових ринкових взаємин на Україні, які базуються на наукових знаннях, на освітніх знаннях, де включаються і політики, і практики, і міжнародний досвід – ви будете мати найбільші і найкращі результати, але без цієї підтримки, звичайно, ви не будете мати швидкого просування.

На превеликий жаль, я не маю можливості більше з вами спілкуватися, подивіться наші програми і зробіть свої зауваження, пропозиції. Сміливіше звершайтеся до засобів масової комунікації та інформації. Ми ваші мікрофони і без цих мікрофонів фактично населення України йде манівцями. Воно вже перетворюється від донора безропотного і мовчазного електорату,

воно перетворюється на інше населення, але поки що воно позбавлено державної опіки, державної уваги і великої зацікавленості. І тому ви сьогодні на цій передовій приймаєте і бій на себе, і від патріотичного, і професійного серця пропонуєте свої рецепти виживання. Я вам бажаю здоров'я, сил і емоцій в цій справі, бо вона дуже перспективна.

Я думаю, що з часом ваше лідерство, стане лідерством в нашій державі. При наймі я би хотіла, щоб саме так і було. Тому що країна має велику потребу в таких людях як ви.

Я вам дякую.

(Оплески).

Г О Л О В А -

Слово для виступу має КРИВОРУЧКО.

КРИВОРУЧКО –

Шановні учасники форуму!

Дозвольте від імені Української академії аграрних наук привітати вас, побажати доброго здоров'я, всіляких гараздів, успіхів.

Академія активно включилася в процес розвитку сільськогосподарського дорадництва в Україні. Досить сказати, що член-кореспондент Української академії аграрних наук Кропивко.М є віце-президентом Національної асоціації сільськогосподарських дорадчих служб, заступником шановного Романа Михайловича.

Присутній директор з Івано-Франківська, інституту агропромислового виробництва Авраменко, є керівником сільськогосподарської дорадницької служби Івано-Франківщини. Активно працює в плані розвитку сільськогосподарської дорадницької діяльності директор Волинського інституту агропромислового виробництва Сахарчук В.Д. Є багато інших прикладів.

Всі регіональні конференції, семінари, дні поля, тренінги, які проводяться, обов'язково залучаються науковці. У всіх регіональних кваліфікаційних комісіях є представники наших регіональних установ, академій. Це також є цивілізовано.

В доповнення до того, що говорила Тетяна Прокопівна, за архівними довідками із східних областей України в кінці 19 на початку 20 сторіччя в кожному губернському місті успішно функціонували сільськогосподарські школи. З часом вони отримали земельні наділи і перетворились на польові школи, сільськогосподарські. В інших регіонах їх називали агрономічними школами, але основне завдання їх – показати методи ефективного господарювання на землі.

З часом ці польові школи перетворились в сільськогосподарські дослідні станції при кожній області і АРК, потім в інститути агропромислового виробництва. А в 1998 році Міністерством аграрної політики України і Української академії аграрних наук були створені на базі регіональних структурних підрозділів академії, на базі освітніх, впроваджувальних організацій, були створені регіональні центри наукового забезпечення агропромислового виробництва.

(Демонстрація слайдів).

Сьогодні до складу таких регіональних центрів входить до 190 таких організацій. Сюди залучено близько 12 тис. наукових і науково-педагогічних працівників, з яких 900 докторів наук.

Це досить суттєвий науковий потенціал для того, щоб його використовувати в сільськогосподарській дорадчій діяльності.

В АРК, де президія української академії аграрних наук спільно з колегією Міністерства аграрної політики Автономної республіки Крим проводили спільне засідання з питань наукового забезпечення розвитку агропромислового комплексу Криму. До складу регіонального центру АРК входить 11 установ і організацій, з них 9 установ відноситься до системи Української академії аграрних наук, 10 – це Агротехнологічний університет, і член Національної асоціації сільськогосподарських дорадчих служб навчально-консультативний центр Міністерства аграрної політики АРК.

Суть центру – вони є посередниками між великою фундаментальною аграрною наукою і агропромисловим виробництвом. Вони краще знають потреби села і вони ближче до науково-методичних центрів, до головних наукових установ профільних в системі української академії аграрних наук. В такому ключі сьогодні регіональні установи, центри наукового забезпечення агропромислового виробництва.

Основними напрямками діяльності центру є наукові дослідження з питань комплексного розвитку агропромислового виробництва в регіоні, апробація завершених наукових розробок, розробка і супроводження інноваційних проектів розвитку в регіоні, експериментальне впровадження завершених наукових розробок в господарствах регіону, трансфер інноваційних технологій агропромислового виробництва, надання науково-консультаційних і інформаційних послуг, насіннезнавство і насінництво і розвиток племінного тваринництва.

Функціонує рада, а в Академії рада центрів. Зібрання наступне буде в Івано-Франківську 8 червня – засідання Ради центрів, на якому буде представлена вся Україна. Таким чином, Міністерство аграрної політики Української академії аграрних наук започаткували систему наукового забезпечення агропромислового виробництва, інфраструктура якого включає: великі інститути та науково-методичні центри, галузеві інститути, регіональні центри наукового забезпечення агропромислового виробництва, дослідні та базові господарства.

Я хотів би додати, що в підпорядкуванні кожного регіонального центру є система дослідних господарств, у кожному регіоні визначені 10-20 базових господарств, в яких першочергово здійснюється експериментальне впровадження інноваційних проектів

Одним із напрямків діяльності центрів є розвиток науково-консультаційного та інформаційного забезпечення агропромислового виробництва.

Ще раз хотів зазначити, що Академія вбачає свою участь в розвитку сільськогосподарського дорадництва, скажімо, в більшій мірі з питань, що стосуються консультування інноваційних технологій. Це впровадження інноваційних технологій, технологій комплексного спрямування, нових сортів, нових гібридів, нових порід, забезпечення регіонів елітним насінням, забезпечення також елітним садібним матеріалом і консультування, звичайно, з цих питань. Метою цього напрямку є підвищення знань сільськогосподарських виробників. Важливим напрямом діяльності центрів є те, що центрам є що запропонувати сільськогосподарським виробникам. Я наведу приклад з інститутом рослинництва ім.Юр'єва, більше 100 сортів і гібридів якого занесені в державний реєстр сортів, придатних для вирощування в Україні. Інститут зернового господарства, а тут присутні дніпропетровці: більше 50 гібридів кукурудзи, 40 сортів і гібридів зернобобових культур також представлено в реєстрі. Це селекційні

досягнення в рослинництві, це насінництво, це інноваційні, зберігаючі технології землеробстві, рослинництві, тваринництві, стимулятори росту, ветеринарні препарати тощо.

Хоча слід зазначити відверто, що рівень маркетингової діяльності центрів на сьогодні ще бажає лишатися кращим, він уступає значно рівню маркетингової діяльності іноземних компаній. Я хотів би підкреслити, що не рівень інновацій, а рівень маркетингової діяльності.

Дорадча діяльність центрами здійснюється за науково-технічною програмою Академії, яка називається „ Науково-методологічні та організаційні засади маркетингу, інновацій та інноваційного провайдингу. Вона має три складові, три підпрограми. Перша підпрограма – це випробування новітніх наукових розробок. Ось перелік наукових розробок, які були випробувані центрами за 2006 рік і придатні для впровадження а агропромислових формуваннях регіонів. Друга підпрограма – трансфер технологій і здійснення наукового супроводження інноваційних проєктів. І третя підпрограма – науково-консультаційне та інформаційне забезпечення. У 2006 році випробувано 647 закінчених наукових розробок системи регіональних центрів, підтверджена ефективність 482 наукових розробок, а 160 відправлено інститутам на доопрацювання. (Демонстрація слайдів). Серед них найбільше розробок випробувано в рослинництві, зоотехнії, в землеробстві.

Впроваджено 889 закінчених розробок і тут наведено кількість господарств, які ці розробки впроваджують.

У структурах головних наукових установ центрів створені і функціонують відділи науково-консультаційних та інформаційних послуг, які займаються дорадчою діяльністю. Ними разом з органами державного управління розробляються і реалізуються комплексні програми розвитку сільського господарства на перспективу, які сприятимуть вирішенню завдань інноваційної діяльності в агропромисловому комплексі. На слайді все показано.

Значну увагу центри приділяють організації розповсюдження інноваційних розробок. В 2006 році були організовані виставки, круглі столи, конференції, наради, семінари, видання буклетів. А буклети і методичні рекомендації в кожному центрі видаються десятками і поступають практично до кожного сільськогосподарського виробника. Методичні рекомендації, які безпосередньо відповідають на питання даного регіону і питання того часу, в який видається дана рекомендація: весна, літо, осінь чи зима.

Таким чином здійснюється науково-консультативна діяльність і виїзди безпосередньо в господарство.

Велика увага приділяється навчанню. За 2006 рік більше 60 тис. працівників агропромислової сфери охоплено навчанням. Ви бачите по спеціальностях.

(Демонструються слайди).

Це безперервна система підвищення кваліфікації спеціалістів агропромислового комплексу.

Можна навести багато прикладів успішної діяльності центрів, назву лише кращі установи: це інститут рослинництва Юр'єва, Національний науковий центр інститут землеробства, Кіровоградський, Сумський інститути та інші, які працюють активно з питань дорадництва.

На прикладі співпраці центрів Волинської, Дніпропетровської, Сумської, Рівненської областей з проектом технічної допомоги ФАРМ та

обласними сільськогосподарськими дорадчими службами видно, що давно започаткована ідея польових шкіл знаходить свій розвиток в організації постійно діючих польових шкіл або ж науково-технологічних демонстраційних полігонів.

В системі наших регіональних центрів таких науково-технологічних демонстраційних полігонів на сьогодні 330 одиниць і 50 по тваринницькій галузі. Там можна на прикладі показати і переконати.

Розвиток системи дорадництва ми вбачаємо в тісній співпраці Академії з Міністерством аграрної політики як координуючим органом, з Національною асоціацією сільськогосподарських дорадчих служб, вона набрала дуже великі оберти, з навчальними закладами аграрної освіти.

В той же час потребує удосконалення і діяльність самих центрів наукового забезпечення. Академією вживаються заходи щодо поліпшення роботи регіональних центрів, зокрема, щодо оптимізації мережі, структури наукових установ та їх експериментальної бази, розширення науково-консультаційних та інформаційних послуг.

Дякую за увагу.

ГОЛОВУЮЧИЙ –

Зараз слово має Роман Корінець, заступник директора Інституту розвитку аграрних ринків.

КОРІНЕЦЬ Р. –

В дорадництві роботи не початий край. Законом України «Про сільськогосподарську дорадчу діяльність було передбачено, що протягом 3 місяців повинні бути прийняті нормативно-правові акти на виконання цього закону.

І мені здається, що якщо уряд прокинеться, то тоді ми будемо мати те, як називається моя презентація: “Перспективи в розвитку дорадництва в Україні”.

А поки що нам потрібно думати, я маю на увазі сільськогосподарські дорадчі служби, як забезпечити в умовах політичної і державної нестійкості, як забезпечити власну стійкість у своїй діяльності. Тобто постає таке важливе завдання, як організувати вибір організаційно-правових форм сільськогосподарських дорадчих служб для того, щоб забезпечити власну стійкість в роботі, для того, щоб можна було ефективно, регулярно надавати дорадчі послуги сільськогосподарським виробникам і сільському населенню.

Поки що терези, які в нас є, вони зігнулися не в нашу користь.

(Демонстрація слайдів).

Що ми мали і чому ми говоримо про це? Склалося так історично, що розмови про сільськогосподарські дорадчі служби ведуться вже більше 10 років, але форми організаційно-правові дорадчих служб склалися під впливом міжнародної технічної допомоги. Де який проект працював, там і така дорадча служба створювалася.

Тобто був проект, який передбачав створення дорадчих служб на базі університетів і створювалися відповідні підрозділи університетів. Інший проект пропонував якусь іншу організаційно-правову форму і в результаті ви бачите, яку ми картину отримали. І на сьогодні ми маємо в різних регіонах різні організаційно-правові форми, тобто в рамках українського законодавства.

(Демонстрація слайдів).

Якщо б надрукувати ці організаційно-правові форми, то ви б побачили, що переважають товариства з обмеженою відповідальністю, є кілька громадських організацій, 2 благодійних фонди, державні підприємства і структурні підрозділи у вищих навчальних закладах, які власне не є юридичними особами. Якщо звернутися до закону України „Про

сільськогосподарську дорадчу діяльність”, то дорадча служба є юридичною особою і це також є одним із проблемних моментів існування таких дорадчих служб при вищих навчальних закладах, при Академіях, які є підрозділами, але не є юридичними особами. Тобто чому ми говоримо про це?

Та хоча б тому, що про якусь оптимізацію. Бо економічна діяльність різних сільськогосподарських дорадчих служб – це різні методи роботи з нею, різні форми, що створюватиме проблеми для органів влади різних рівнів і також для клієнтів. Тобто виникає необхідність, потреба, щоб якось уніфікувати послуги, порядок їх надання і дотримуватися якихось принципів. Є Кодекс дорадника, але за різними організаційно-правовими формами особливо при невідпрацьованих відносинах – це певні проблеми. І звичайно від того, якою є форма організаційно-правова дорадчої служби залежить і форма сплати податків, можливості отримання коштів з державного бюджету, що особливо важливо на етапі встановлення дорадчих служб, можливість ведення підприємницької діяльності і навіть отримувати зарплату, тут також можуть бути певні обмеження, наприклад, у Благодійному фонді.

Наступний слайд, так склалося, що на початку, а у нас є такі дорадчі служби, що працюють у формі громадської організації.

Нам треба подивитись на плюси, які ми маємо, і на мінуси.

До переваг дорадчої служби громадської організації можна віднести те, що громадяни самі її створюють, є певна мотивація, є певна зорієнтованість, що власне сама громада визначає, які послуги надавати, і які можливості використати переваги, які є в українському законодавстві стосовно статусу неприбуткової організації, як наслідок економії коштів за рахунок звільнення від сплати податку на прибуток і ще деякі пільги.

Але є і мінуси, які пов'язані з тим, що громадська організація надає послуги іншим своїм членам і є певні обмеження, встановлені законодавством щодо діяльності громадської організації. А що стосується надання комерційних послуг, тоді громадська організація повинна створювати ще одну юридичну особу, щоб вести господарську діяльність для своїх клієнтів.

Тоді виникає питання, навіщо утримувати дві структури, якщо працювати відкрито і прозоро.

Ми говорили про підрозділ вищих навчальних закладів. Якщо ці підрозділи не є юридичними особами, тут є проблеми, про які ми вже говорили.

Тут також є плюси організаційного плану, працюють науковці, працюють люди, які знають проблеми.

Державні і комерційні підприємства як дорадча служба. Тут є велика перевага, це використання бюджетних ресурсів, матеріально-технічної бази потужної і підтримки з боку держави на етапі створення дорадчої служби. Гарантована оплата праці, соціальний захист. Вже говорили про переманювання висококласних спеціалістів. Тут є плюси.

Але і мінуси. Так склалось останній час, що є низький рівень довіри сільського населення, сільськогосподарських товаровиробників до державних структур, і інший мінус, який водночас є і плюсом, це залежність від бюджетних коштів, від позиції органів влади. В державному підприємстві є обмеження на структуру, штат, оплату праці. Треба бути готовим і аналізувати, коли створювати дорадчу службу в такій формі. Такі регламентації не завжди є стимулом для ефективної роботи дорадників.

Господарські товариства, приватні підприємства. Це перспективний напрямок. Переваги в тому, що можна надавати дорадчу служби на платній основі. Головне, щоб було населення платоспроможне.

Приватні структури є більш динамічними, більш практичними і вони зорієнтовані на ефект з двох боків, свого клієнта і на власний, тобто отримання прибутку. Тут немає жодних обмежень щодо клієнтів, як у державному підприємстві чи у вищих навчальних закладах. Такі служби є більш динамічними, оскільки від цього залежить їх життєздатність.

Але мінус, якщо немає матеріально-технічної бази засновників, то такі служби доводиться створювати з нуля і опрацьовувати тривалий час інфраструктуру. І звичайно, що в приватних службах є один мінус, тому що достукатися не завжди можна таким приватним структурам до бюджетних коштів. Це дуже важливий момент і треба враховувати, наскільки ви зможете, створивши таку дорадчу службу, достукатися до бюджетних коштів. Особливо можете закривати таку дорадчу службу, якщо у вас виникло якесь протистояння з владою і до коштів просто не достукаєтеся.

Ще одна дорадча служба, тут сидить пан Іван Паньків, дорадча служба найстаріша в Україні, яка існує, працює по-різному, з різним успіхом. Це благодійний фонд. На мій погляд, у нас є два таких винятки на Україні – це Закарпатська дорадча служба, яка створена за моделлю Львівської. Це виняток все-таки і говорити про перспективу можна було б, але якщо говорити про загальні підходи, то я би не рекомендував створювати у такій формі дорадчу службу.

Наступний слайд, ще розробляються в нашій країні такі моделі як: комунальне підприємство і сільськогосподарського обслуговуючого кооперативу. З нашої точки зору, розробники цієї моделі, це перспективні моделі і треба просто показати їх вигоди. Я не буду на цьому зупинятися, бо час вже добігає до кінця. Якщо подивитися на таблицю, то ви бачите критерії, якими ми рекомендуємо вам керуватися при тому, коли ви будете дорадчу службу створювати.

Фактор стратегії економічної та господарської діяльності. Якщо це державне підприємство, то інтереси базуються на загальнодержавних інтересах, але при цьому не завжди враховуються інтереси приватних структур. Якщо говорити про приватні структури, ми говоримо господарські товариства та інші, то тут картина зворотня. Коли будете створювати дорадчу службу, то враховуйте, як ви будете формувати персонал. Державні структури мають таку хворобу, як я кажу „ліві, блатні”,

регулювання штату тощо.

У приватній структурі може бути інша картина: сім'ї, кум, сват та ін. Це важливо, як ви будете формувати свій штат дорадників.

Ну, і проблема номер один – це фінансування. Тут треба все аналізувати і свої зв'язки з органами влади, свої власні можливості при тому, як ви будете створювати свою дорадчу службу. Що стосується структури, то в приватних компаніях вона завжди мінімальна, зайвих ланок практично немає і такі зайві ланки можуть бути, вони переважно існують в державних структурах. Розмір оплати праці ви мусите враховувати, якщо хочете утримувати хорошого фахівця, то ви повинні дати йому і відповідну платню, що не завжди буває можливим у державних структурах з обмеженнями на заробітну плату.

І, звичайно, дорадчі служби працюють з владою, живуть з владою, вони є партнерами і можливість впливу як позитивного, так і негативного треба враховувати.

Найважливіший фактор, про який говорив наш колега, це довіра, це праця з клієнтами.

Буду закінчувати свій виступ. Нам треба вибрати, як ми себе будемо вести у цій ситуації, яка є з державною підтримкою, з ринком і треба вибрати ту модель, яка є найбільш перспективною. Ці моделі будуть відрізнятися від регіону до регіону. І головне треба забезпечити стійкість, стабільність надання послуг клієнтам із ваших сімей, ваших родин. Дякую.

(Оплески).

ГОЛОВУЮЧИЙ –

Дякуємо за ґрунтовну доповідь. Це дуже важливі питання щодо моделі. Зараз перерва на обід.

ГАЙ ІННЕЗ –

Ми будемо намагатись дотримуватись порядку денного і всі презентації є в матеріалах. Пізніше ми розмістимо на нашому веб-сайті.

(ОГОЛОШУЄТЬСЯ ПЕРЕРВА)

(ПІСЛЯ ПЕРЕРВИ)

ГОЛОВУЮЧИЙ – Воробей Є. – начальник відділу координації дорадництва, департамент аграрної освіти , науки та дорадництва Міністерства аграрної політики.

В 2003-2004 роках було здійснено базове дослідження потреб сільгосптоваровиробників. За результатами цих досліджень в 2004 році були видані брошурки. Надалі результат досліджень слугували орієнтиром роботи програми.

В 2007 році було проведено нове дослідження з метою оцінки діяльності програми. Зараз О.Гончарук познайомить з результатами досліджень. Керівники дорадчих служб мають до 10 хвилин, інші до 5 хвилин.

ГОНЧАРУК О. – старший науковий співробітник Інститут соціології НАН України.

В мене є 205 таблиць, я можу їх показати. В мене було просте питання в дослідженні, оцінити вплив канадських інвестицій на діяльність дорадництва. Я познайомлю з даними, які не стосуються певних областей. Я

робив дані в залежності від форм підприємства. Області, в яких проводили дослідження, ви знаєте.

З точки зору соціології це дослідження не є репрезентативним для всієї України. Воно репрезентативно лише для вказаних областей і для тих підприємств, які являються клієнтами дорадчої служби, не для областей загалом.

Є проблеми досяжності респондентів. В 2004 році були потенційні клієнти, в цьому році фактичні клієнти. Але у всіх 100% респондентів повторити опитування не вдалось.

Про результати дослідження. Дорадча служба являється значним фактором впливу стосовно інформації, яку отримують люди в процесі своєї виробничої діяльності. Дорадча служба фактично є головним джерелом інформації, але те ж саме радіо користується матеріалами дорадчої служби. Дорадча служба в цих областях фактично зайняла головну нішу з питань інформування населення щодо сільськогосподарського виробництва.

Деякі джерела інформації не значною мірою втрачають своє значення, але всі вони мають вагомні показники.

Це великий плюс, бо перевірена інформація є об'єктивною.

Це я взяв просто один приклад, тому що питань багато про різні сфери інформування, взяв бухгалтерський облік. Таблиця є показовою в тому сенсі, що семінари дорадчої служби були фактично найпоширенішим джерелом отримання інформації з питань бухгалтерського обліку та оподаткування.

(Демонстрація слайдів).

Наступний слайд, хто забезпечує юридичне обслуговування. Слайд доволі показовий. Я чув про те, що проект закінчує свою діяльність, а хто прийде на місце дорадчої служби, бо люди вже загалом звикли, що юридичне обслуговування значною мірою обслуговується дорадчими службами. Я не знаю, до кого звертатися, але ніякого закінчення проекту як на мене бути не повинно.

Корисність інформації дорадчої служби. Ви бачите, що тут є різні показники, але загалом оцінка про те, що інформація дорадчої служби є корисна значною мірою. Найчастіше такі оцінки дають стосовно інформації щодо технології вирощування сільськогосподарських культур.

Це продовження цієї останньої таблиці. Вона в принципі говорить про те, яка інформація і з яких питань є найнагальнішою для сільських жителів.

Поки що кількість проблем залишається дуже великою і актуальність цих проблем не зменшується з часом.

Способи та форми отримання інформації. Взагалі серед чиновників обласного рівня є поширеною думкою, що дорадчі служби орієнтовані на дрібні господарства не успішні та інше, орієнтовані на дрібних земельних власників. Як ви бачите, то практично рівною мірою користуються послугами дорадчої служби і сільськогосподарські підприємства, фермерські господарства і особисті фермерські господарства. Звичайно, існують тенденції, що окремі господарства частіше звертаються з певних питань, окремі менше, але так чи інакше всі, у кого є можливість і потреба користуються послугами дорадчої служби.

Останній рядок, він доволі розповсюджений, він доволі розповсюджений у сільській місцевості, інший – це люди користуються інформацією з Інтернету. Сам факт, що такий рядок вже присутній в наших анкетах особисто мене радує.

Заходи дорадчої служби, в яких брали участь респонденти. Тут бачите, що є найпопулярнішим – це навчання з агрономії та тваринництва. Якщо звернути увагу на три останні рядки, то незначна кількість респондентів брала участь у цих заходах. Поясню в чому річ. Навчання з питань розвитку громади, зелений туризм, створення молодіжних клубів – мають дещо іншу аудиторію. Тут опитувалися господарства, підприємства, а ці три останні види роботи, вони більше орієнтовані на лідерів громад. А лідери громад, як ви знаєте, вони не брали участь в нашому опитуванні. Тому незначна кількість людей брала участь у цих заходах, але так чи інакше, участь вони брали.

Оцінка фахового рівня працівників дорадчих служб. Я не хочу робити в розрізі областей для вас, а керівництво проекту, якщо вони захочуть, то зроблять.

Оцінки як шкільні: 1,2,3,4,5. Шість означає, що немає такого спеціаліста, або не користувалися послугами такого спеціаліста.

Найбільше оцінок «5» отримали спеціалісти тваринництва та юристи. Більше половини респондентів дали саме такі оцінки. Оцінку «2» отримали спеціалісти з агрономії, і ця оцінка йде через все дослідження. Очевидно, десь щось не склалося, важко сказати, що таке, але кількість негативних оцінок є мінімальною. Це основний висновок, який стосується оцінки дорадчої служби.

Оцінки заходів дорадчої служби, у яких брали участь респонденти в залежності від статусу. Оцінка цих заходів надзвичайно позитивна. Дають оцінку люди, які фахово займаються сільським господарством. Загалом програмі є чим гордитись.

(Демонструються слайди).

Оцінка впливу діяльності дорадчої служби на результати діяльності господарств. Загальна прибутковість господарств майже 40% діяльність дорадчої служби вплинула позитивно. Загалом 80% опитаних респондентів вважають, що дорадчі служби вплинули позитивно на прибутковість їх господарств.

Прибутковість тваринництва загальний показник не на багато менший.

Прибутковість рослинництва теж високий показник.

З послугами трохи гірше, але надаючи послуги, не дуже орієнтуються на прибутковість. Половина сказали, що ніякого впливу дорадча служба не дала.

Щодо розвитку громадянського суспільства в Україні. Чи стало більше людей дослуховуватись до вашої думки. Ви можете побачити результати.

(Демонструються слайди).

Більше стали прислухатись на районному рівні, менше на обласному і 8% на рівні країні. Ці показники перевищують показники 2003 року.

Дорадча служба допомогла господарствам і підприємствам підняти і завоювати свій авторитет. Яким чином діяльність дорадчої служби вплинула на загальну прибутковість вашого господарства. Загалом, оцінка, яку дає населення, дуже висока.

Дякую за увагу. Всі бажаючі матимуть можливість ознайомитись з результатами цих досліджень.

ГОЛОВУЮЧИЙ –

Зараз поділяться досвідом директора дорадчих служб Дніпропетровської, Рівненської, Волинської, Сумської областей. Заслухаємо клієнтів та партнерів.

М. МАКСИМОВ – Директор дорадчої служби Дніпропетровської області.

Я представляю Дніпропетровську сільськогосподарську дорадчу службу.

Наша служба, наймолодша, яка була створена в рамках проекту, але для мене велика честь, щоб першим розпочати презентацію роботи дорадчих служб в рамках програми ФАРМ. Нам через тиждень виповниться три роки, як ми працюємо. На сьогоднішній день в обласній службі працює 12 дорадників. Ми маємо три районні офіси. В кожному офісі у нас працює по два дорадники.

Що зробили найбільш вагомого за останні три роки. Ми визначили такі досягнення – це оперативна реакція на нагальні питання клієнтів, покращили доступ до інформації, запровадили ефективні соціальні програми, реорганізували систему відносин між виробниками та навчальними закладами, активно залучаємо іноземні інвестиції. А тепер я хочу більш детально зупинитися на кожному з наших досягнень.

На початку проекту ми провели базове дослідження і визначили основні потреби наших клієнтів. Ми побачили, що коло питань, які цікавлять їх надзвичайно велике і стосується різних галузей. Ми зрозуміли, а на той час ми мали тільки 5 дорадників, що не зможемо охопити всі питання, тому визначили основні пріоритети для себе.

Перше – це нові технології. Їх багато і наші спеціалісти з рослинництва, тваринництва визначили для себе основні такі пріоритети, такі прогресивні як технологія „Наутіл”, всі ви її знаєте. Спеціалісти взяли найкращий досвід – це канадський досвід, досвід інших країн. Дніпропетровській області трохи пощастило, бо ми вже маємо досвід стосовно „Наутіл” і в Дніпропетровську, компанія „Агросоюз”, як ви знаєте. І ми сфокусувалися на інформуванні господарств, які зацікавлені цією технологією. Також приділяли увагу вирощуванню ріпаку, хочу зразу подякувати Івано-Франківській дорадчій службі за надання великої кількості інформаційних матеріалів, бо для Дніпропетровська ріпак є культура нестандартна, яку не вирощували і тільки останні три роки почали нею займатися. Тому у нас взагалі не було ніякої

інформації щодо вирощування цієї культури і цей досвід Івано-Франківської дорадчої служби нам дуже допоміг.

Паралельно з питаннями вирощування ріпаку постало питання біопалива. І минулий рік ми дуже плідно працювали у цьому напрямку, приїжджали канадські спеціалісти, провели декілька семінарів обласних, районних.

Наступна група наших пріоритетних питань – це нагальні питання сільськогосподарських товаровиробників. Хочу наголосити на роботі наших юристів. Ми маємо 4 юристи в нашій службі. Всі ви знаєте, що земельні питання, питання майнові в Україні дуже актуальні і тому Дніпропетровську область вони теж не обійшли. Величезна кількість звернень з цих питань. У минулому році було дуже багато звернень стосовно вступу України до СОТ. Також до нас було дуже багато звернень і нам в цьому питанні дуже допомогли наші польські колеги, які в минулому році провели хороший семінар у Дніпропетровську, трошки на випередження працювали, бо розкрили не тільки питання вступу України до СОТ, а і в можливо в майбутньому вступ України до Європейського Союзу. Підготовлені інформаційні посібники з цього питання.

В цьому році дуже багато звернень було від фермерів великих господарств стосовно відміни мораторію на продаж землі. Тому юристи наші активно працюють в цьому напрямку.

Наступне наше досягнення – доступ до інформації. Звичайно, що це інформаційні видання. Ми підраховали, що в рамках проекту ми виготовили 55 різних видів інформаційних видань.

Це інформаційні листки, буклети, брошури. Загальна кількість інформаційних видань 20 тис.

Навчальні заходи. Ми проводимо семінари, круглі столи, демонстрації. За час проекту ми провели 74 районні, обласні міжрайонні та міжрегіональні семінари. За час роботи проекту за три роки до дорадчої служби надійшло 12 тис. звернень.

Хочу зупинитись на останньому програмному забезпеченні. Всі спеціалісти служби активно використовують програмні продукти, які значно полегшують роботу дорадника, а також підвищує його продуктивність. Ми використовуємо закони, програми вітчизняного виробництва стосовно продуктивності господарства, і закордонних виробників.

Ми розповсюджуємо програмні продукти, якщо це не заборонено виробником програмного продукту. Безкоштовно передаємо в господарства, навчаємо наших клієнтів використовувати ці програм.

Останнього півроку ми активно працюємо над створенням двох сайтів, це сайт молодіжного руху і сумісно з головним партнером, Головним управлінням агропромислового розвитку Дніпропетровської адміністрації створюємо сайт і нам дозволили там виділити свою сторінку. Проводимо зараз наповнення, цей сайт буде безкоштовний.

Ми запровадили активні соціальні програми. Перший рік нашої роботи ми активно почали працювати з молоддю. Першим результативним проектом було проведення історико-географічної експедиції. Взяли з 6 по 10 класи школярів, сформувавши табір і пішли по козацьких і скіфських могилах. Ми зв'язались з управлінням по охороні історичних пам'яток, вони надали картографічний матеріал, де саме розташовані ці пам'ятки. Діти визначали, які ще збереглися, знаходили нові, потім заносили в карти і передавали матеріали в управління для поновлення бази даних.

Надзвичайно ефективна була експедиція. Пройшло два роки з того часу, але до нас звертаються, коли ми ще будемо проводити. Це було проведено за підтримки програми, діти ночували в наметах. Ми йшли з 4 палатками, а потім приєднувались ще діти, які йшли пішки по 7-10 км.

Наступне досягнення, розвиток інститутів громадського сектору. Ми створюємо ініціативні групи, потім допомагаємо людям організувати громадські організації. Проводимо тренінги і семінари для молодих людей, які пишуть проекти і захищають їх по розвитку власної громади.

Останній наш проект, розвиток сільського зеленого туризму. Ми почали працювати в минулому році і створили першу в області громадську організацію по розвитку сільського зеленого туризму. З червня починаємо цей проект, беремо дві пілотні сільські громади і будемо розвивати, а потім цей досвід розповсюджувати по всій області.

Наступне досягнення, реорганізація системи відносин між виробниками та навчальними закладами. Не можна переоцінити внесок канадської програми ФАРМ. Хочу зазначити допомогу наших польських колег. Зараз співпрацюємо з англійцями. Вони нам передають свої знання, свої навички, свій досвід. Це не можна окреслити цифрами. Це надзвичайно позитивно і дуже допомагає нашій службі.

Якби ми мали допомогу тільки українсько-канадської ФАРМИ, ми б не досягли тих результатів, які ми маємо. Ми в області маємо два наукових інститути, земельного господарства та інститут тваринництва. Маємо аграрний університет.

У нас багато партнерів комерційних компаній. Більше того, на сьогоднішній день ми перейшли від інформаційно-погоджувальної співпраці з інститутами, з нашими партнерами до більш фінансових відносин. Наші партнери беруть участь у наших фінансових проектах, вони виконують свої зобов'язання, проплачують свою частину.

Хотілося б сказати декілька слів про партнерів, це інші дорадчі служби. Це дорадчі служби в рамках програми ФАРМ, ви знаєте, що кожний із нас є спеціаліст, але дуже вузький, тому ми завжди можемо звернутися до Волинської, Сумської дорадчих служб, проконсультуватися і отримати інформацію. Дорадчі служби інших проектів по всій Україні: Запоріжжя, Донецьк, Івано-Франківсь та ін.

Останні наші досягнення, а це ми працюємо останній рік, це залучення інвестицій. На сьогоднішній день ми маємо два реалізованих проекти і ще три в розробці. Тому здійснюємо пошук інвестора, розробку інвестиційної пропозиції, але головне, що ми для себе виявили, головне – це супровід господарства. Бо якщо навіть не знайдемо інвестора, але є господарство, яке зможе використати кошти і повернути їх, воно не в змозі зареєструвати цю інвестицію. У нас надзвичайно складні закони, господарство немає спеціалістів, щоб зареєструвати цю інвестицію, ефективно використовувати і ефективно вкладувати. Господарства навіть знаходять самі інвестора, звертаються до нашої служби і ми допомагаємо їм зареєструвати, ефективно використовувати, придбати обладнання та інші послуги.

Я хочу подякувати всім нашим партнерам, які допомагали нашій службі в установленні, створенні і знову, а я сьогодні багато говорив про партнерство, хочу запросити нашого головного партнера по нашому Софіївському району, голову районної Ради Шевцова А.А, який розкаже про досвід співпраці нашої служби з Софіївським районом.

Г О Л О В А -

Слово має ШЕВЦОВ А.А – Голова Софіївської районної ради.

ШЕВЦОВ А.А –

Шановні учасники форуму! Я хочу, по-перше, привітати вас із світом, я думаю, що він вплине на нас благотворно. Хочу сказати, що влітку минулого року ми підписали меморандум про співпрацю між Софіївською районною Радою, районною адміністрацією та ФАРМ. І що саме головне: мета створення служби – це сприяння підвищення рівня життя сільського населення, ефективності та прибутковості підприємств різних форм власності та розвитку інфраструктури.

За цей час щомісячно проходять консультації, більше як 400 осіб у нашій дорадчій службі. Ми зі своєї сторони надали для дорадчої служби приміщення, зараз ми створили сайт райради і там буде місце для нашої місцевої дорадчої служби.

Крім того, були проведені семінари, „Круглі столи” слухачами яких були крім фермерів, сільхозвиробників, учні СПТУ.

Також місцеве самоврядування. Рік роботи показав, що досвід на якісні послуги дорадчої служби у нас в районі є, що така служба людям потрібна, але незважаючи на всебічну підтримку місцевої влади та місцевого самоврядування треба дуже напружено працювати та не зупинятися на досягнутому. Тому що є закон „Про дорадництво”, але немає ефективної державної підтримки на сьогодні. І теза: авторитет дорадчої служби повинен бути таким, щоб вона переросла в госпрозрахункову організацію і, щоб сільхозвиробники з вдячністю сплачували кошти за якісні послуги.

Це наша мета. Результатом нашої спільної роботи стало створення маленького міні цеху по переробці біопаливе. Це майбутнє України. На території одного сільгоспідприємства нами розроблено програма розвитку районів. Така програма є в Україні, але немає в області. Ми готові завоювати цей сегмент ринку.

Почали розводити в деяких господарствах нутрії. Мене як керівника району турбує розвиток сільської місцевості. Це вирішення проблеми зайнятості сільського населення, участь в розробці та впровадженні молодіжних проєктів, допомога в оптимізації функціонування соціальних закладів.

Ми співпрацюємо з дорадчою службою та 10 фондами та організаціями. В мене є відео матеріали, фото сесії. Ми освоємо більше 7 млн. коштів по фонду. Сьогодні ми привезли проєкт по місцевому самоврядуванню.

Я хочу передати прохання всіх сільськогосподарських виробників до дорадництва України. Звернутись і через вас до уряду України, щоб розробити заходи по компенсуванню тих затрат, які принесла стихія. В центральній Україні, особливо Дніпропетровської області, в районі 75 діб не було дощу. Всі посіви вигорають. Сільськогосподарські виробники можуть збанкрутіти.

Я вдячний ФАРМу, дорадчій службі, що підбрала дуже кваліфіковану команду, яка працює на рівні області, району, в Києві.

ГОЛОВУЮЧИЙ –

Дякуємо за цікаву доповідь. До слова запрошується Мартиненко М. – Сумська дорадча служба.

МАРТИНЕНКО М. –

Добрий день, шановні учасники форуму!

Велике вітання від Сумщини, з батьківщини президента.

Стосовно розвитку дорадництва в Сумській області, то нашою головною ідеєю роботи дорадчої служби є те, щоб ми, дорадники, не забували для кого ми працюємо і які питання повинні вирішувати.

На сьогоднішній день слушно те, що наша влада намагається залучити інвестиції в сільське господарство для того, щоб створились робочі місця, для того, щоб землі, які обробляються, оброблялись завжди.

Іноді буває так, що наші селяни, які проживають в сільській місцевості, залишаються поза увагою проектів, які є в Україні. Саме цю нішу в цій діяльності можуть вирішити дорадчі служби, які створені в кожній області.

Я хотів би подякувати представникам компанії „Степ”, які допомогли нам сформувати в області дорадчу службу, подякувати за те, що було проведено серію навчань досить ефективних, досить слухних і необхідних навчань.

Подякувати також представникам республіки Польща за те, що вони нас навчали, провели серію семінарів для спеціалістів дорадчих служб для сільськогосподарських виробників. Саме тому, що сільськогосподарські виробники відчули потребу в знаннях, потребу в інформації та порадах у січні 2004 року за підтримки програми ФАРМ було створено Сумську сільськогосподарську дорадчу службу, сформований офіс нараховував 4 спеціалісти з дорадництва. Це спеціалісти з рослинництва, тваринництва та бізнес менеджменту, юридично-правових питань.

З лютого 2005 року залучено спеціаліста з розвитку сільських територій. З червня 2006 року залучено спеціаліста з розвитку сільських молодіжних клубів. На цей час в нашій області працювала дорадча служба, яка була створена при регіональному центрі наукового забезпечення АПК в Сумському інституті агропромислового виробництва.

Вона займалася проблемами підвищення ефективності виробництва в рослинництві, тваринництві серед великих господарств, колишніх ТСП.

На базі Сумського національного університету також проводилася дорадча діяльність. Це планові підвищення кваліфікації керівників та головних спеціалістів сільськогосподарських підприємств. Але ж найчисленніша категорія наших клієнтів – це представники сільських громад, вони залишилися поза увагою, це фермери, особисті селянські господарства. Метою діяльності дорадчої служби є сприяння підвищенню рівня життя сільського населення, підвищення прибутковості господарств різних організаційно-правових форм на селі. Розбудова мережі сільськогосподарських дорадчих служб продовжується, вдосконалюється механізм та методика надання дорадчих послуг виробникам та сільському населенню.

Реалізації процесу в нашій області, партнерську участь прийняли окремі організації районів. За сприяння райдержадміністрацій, асоціацій фермерів та приватних землевласників, управління агропромислового розвитку. Через два роки після створення дорадчої служби в Сумах у лютому 2006 року були відкриті регіональні відділення: Ямпільське, Буринське та Лебединське, в яких у даний час працює по 2 спеціалісти з дорадництва. У Ямпільському, Буринському з юридично-правових питань, з рослинництва. У Лебединському з юридично-правових питань та розвитку сільських територій.

(Демонстрація слайдів).

Значною частиною роботи дорадників є консультування клієнтів в офісі. Спочатку заснування дорадчої служби збільшилася кількість відвідування клієнтами обласного офісу. Дорадники постійно підвищують свій кваліфікаційний рівень, надають кваліфіковану допомогу товаровиробникам, представникам сільських громад, сільським головам, громадським формуванням, представникам інших установ. Для надання професійної допомоги з рослинництва, тваринництва, розвитку сільських територій здійснюються виїзди спеціалістів-дорадників безпосередньо до господарств, фермерів, в сільські громади, молодіжні клуби. Проводяться зустрічі, обговорення, вивчаються проблеми та потреби сільських жителів.

На основі результатів опитування та запитів клієнтів проводяться семінари з технологічних, юридично-правових, соціально-економічних питань та проблем розвитку сільської місцевості. Організуються демонстраційні покази, які проводяться з рослинництва та тваринництва.

Ефективним методом поширення інформації є проведення інформаційних днів в сільських громадах. Для підготовки і прийняття рішень використовується метод проведення круглих столів.

Спеціалістами дорадчої служби спільно з партнерськими організаціями опрацьовуються брошури, інформаційні листки, організований їх випуск та розповсюдження. Для популяризації дорадництва і розширення кола клієнтів видаються інформаційні буклети через засоби масової інформації.

Структура клієнтів дорадчої служби залежить від ускладненості промислового сектора і рівня інформативності. Найбільшою частиною клієнтів являються фермерські господарства. За період з 2004-2007 р.р. відносна кількість фермерів зменшилась на 10% за рахунок того, що збільшилась кількість клієнтів по питаннях розвитку сільських громад.

В структурі клієнтів за 2006 рік основну частину, 38%, становили фермерські господарства і рівну частину становили одноосібники, сільські громади, реформовані в ПСП.

Дорадча служба разом з Національною асоціацією дорадчих служб започаткувала інформаційно-просвітницьку роботу, яка стала одним з основних організаційних напрямків діяльності агропромисловості в області.

Спеціалістами з тваринництва реалізується ініціатива з підвищення рентабельності тваринницької галузі. Дорадча служба сприяє функціонуванню клубів товаровиробників. Функціонує клуб свиноводів і овочеводів. В клубах використовується інформація дорадчої служби, фермери обмінюються інформацією між собою, проводяться навчальні тури по обміну інформацією.

Періодично проводяться засідання клубів, куди запрошуються дистриб'ютори по продажу насіння, засобів захисту, техніки, устаткування для зберігання та транспортування продукції. Реалізується ініціатива з прибутковості картоплі та овочів.

Закладено досвід з вивчення ефективності використання крапельного зрошення. Реалізовано демонстраційні проекти в районах сільських господарств Сумської області. Велика заслуга в реалізації цього проекту наших дорадників.

Проведено серію семінарів по ефективному використанню виробництва картоплі в дрібних господарствах. В умовах особистого селянського господарства Стеценка нами відпрацьовані маркетингові схеми реалізації овочевої продукції і створення додаткової вартості за рахунок її часткової переробки, а також пакування і маркування. Так, за рахунок впровадження даного елемента прибутковість виробництва та збуту продукції в особистому селянському господарстві Северина підвищилася на 150%.

Популяризується вирощування зернових культур у фермерських та великих реформованих господарствах з використанням елементів мінімальної обробки ґрунтів, запровадження самовідновлюючого землеробства на основі системного підходу „Наутіл”. В результаті зменшення кількості технологічних операцій та використання знарядь мінімальної обробки ґрунту у фермерських господарствах „Мир”, „Воля” та в товаристві „Псьол” відбулося зменшення змінних витрат на одиницю площі на 40%. Із залученням спеціаліста з розвитку сільських молодіжних клубів 4-Н започаткована ініціатива по створенню таких клубів в області. Зараз в області працює 5 таких молодіжних клубів. Це Ворожбянський, Рябужківський, Воздвиженський і два Ямпільські. Ці клуби реалізують проекти з лідерства, садівництва, овочівництва, грибництва, вивчення історичної спадщини рідної місцевості, рукоділля та спортивного оздоровлення.

Визначальний вплив на встановлення дорадництва та поширення послуг має аграрна наука і освіта, співпраця з органами державної влади та самоврядування з громадськими організаціями та сільськими громадами, спрямовані на задоволення сільськогосподарських товаровиробників, сільського населення у підвищенні рівня знань та удосконалення навичок прибуткового господарювання, поліпшення добробуту селян та розвиток сільської місцевості. Зокрема, партнерами дорадчої служби в області в наданні та реалізації дорадчих ініціатив є Головне управління

агропромислового розвитку, Сумський національний університет. І досить слушно, що сьогодні тут присутній директор інституту підвищення кваліфікації та дорадництва Сумського національного аграрного університету В.М.Кабанець, який сьогодні виступить і розкаже про співпрацю з дорадчою службою. Також Сумський інститут агропромислового виробництва є партнером. Сумський державний селекційний центр, Центр облдержродючості, Асоціація фермерів і приватних землевласників, районні ради, райдержадміністрації, громадські організації і сільські громади. Так коротко про діяльність Сумської дорадчої служби. Дякую за увагу.

(Оплески).

Г О Л О В А -

Ми дякуємо за доповідь. І надаємо слово КАБАНЦЮ.В.М – директору Інституту післядипломної освіти і дорадництва Сумського національного аграрного університету.

КАБАНЕЦЬ В.М. –

Добрий день, шановні колеги!

Сьогодні на початку нашого форуму прозвучали такі золоті слова, я трошки їх перефразую: Україна – велика держава і земля у нас є, і люди є, але чисто по-слов'янськи десь, чогось трошки не вистачає. Не вистачає і для розвитку сільськогосподарського виробництва, і для розвитку сільських мешканців, їх добробуту. Сьогодні прозвучало і продовжує звучати, що Україна аграрна держава. Це, дійсно, так і різні заходи, проекти, які на сьогоднішній день спрямовані на підтримку аграрного виробництва, вони є важливими і повинні розповсюджуватись. І я глибоко переконаний в тому, що ті програми, проекти, які є і впроваджуються в Україні, завдяки нашим колегам, партнерам по впровадженню такого важливого напрямку як дорадництво, вони мають майбутнє.

Хотілося подякувати українсько-канадському проекту в особі його директора Гая Іннеза, польським партнерам, німецьким, угорським і всім, хто присутній і не присутній.

Сьогодні в Україні існує різне ставлення до дорадництва. В цьому немає нічого поганого. Йде пошук оптимальних варіантів розвитку цієї важливої державної справи.

Але ця справа в світі відбулася і, враховуючи досвід інших держав, відомо, що дорадницька діяльність спрямована на допомогу людям, тих самих сільських мешканців, яких ми не завжди згадуємо, коли потрібно. А служба дорадництва допомагає цій вдячній справі.

В Україні необхідно вивчення досвід інших держав з питань дорадництва для того, щоб знайти правильний шлях в розвитку цієї нової справи. Ця служба в Україні знаходиться на початковому етапі і це тільки перші кроки. Перші кроки можуть бути частково помилковими, бо йде процес пошуку. Але досвід інших держав може нам допомогти, щоб цих похибок було менше.

У нас багато чого спільного. Є і позитивне, є і негативне. З негативного те, що люди і в Канаді, і в Польщі, і в Німеччині їдуть з села. Це велика суспільна проблема і її треба вирішувати. В різних державах можуть бути різні підходи. Для України це є і залишається нагальною проблемою, і буде залишатись.

Звучало, що зростає витратна частина у виробництві сільськогосподарської продукції. Є проблеми, які нас об'єднують. Але поряд з цим, Україна ще знаходиться у важких пошуках в стратегічному розвитку аграрного сектору.

Зараз гостро стоїть питання можливості і необхідності продажу землі. Чи готові ми до цього, чи ні, як це відгукнеться через 5-10-50 років. Важко це спрогнозувати. У нас були деякі кроки, які на сьогоднішній день вважаються не зовсім коректними.

Раціональне поєднання великого товарного та дрібного товарного виробництва. У нас було велике товарне виробництво, потім був спалах організації фермерських господарств, зараз фермерські господарства не завжди утворюються, дехто побоюється цієї справи. Є і інші проблеми, в тому числі визначеність організаційно-правового статусу структури дорадницьких служб.

Хотілося зупинитись на тому, що на сьогоднішній день дорадництво в Україні знаходиться перед вибором. Декого приваблює розвиток дорадчої діяльності самостійних приватних підприємств, декого при вищих навчальних закладах.

Ці обидві форми можуть бути життєвими і це залежить від людей, які займаються цією справою.

Друге питання. Якщо починається нова справа, завжди виникає питання, хто буде за це платити. Чи гранти, чи люди, чи держава. Люди а сьогоднішній день в Україні в більшості не готові платити за дорадницькі послуги з різних причин.

Я переконаний, що в цій справі на початкових етапах повинна допомогти держава.

Тут прозвучала у пана Криворучка така ідея, що при визначенні цієї діяльності було б дуже бажано, щоб зустрілися представники Міністерства аграрної політики, представники Президії Української Академії аграрних наук, Асоціації фермерських господарств, Асоціації дорадництва і винайшли той шлях, який дозволив би нам йти і якомога менше помилятися. Винайти таку модель, яка було б і прийнятна, менш затратна, більш ефективна для того громадянина сільської місцевості, якого ми так часто згадуємо. І як приклад хочу сказати, що на Сумщині такі паростки таких дружніх відносин цих перерахованих установ вже існують.

Я як представник Сумського національного аграрного університету Міністерства аграрної політики, Української Академії аграрних наук в особі Сумського інституту агропромислового виробництва, Асоціації фермерів, Сумська сільськогосподарська дорадча служба ми дружимо, підтримуємо добрі відносини, допомагаємо один одному в різних починаннях.

Більшість керівників і співробітників дорадчої служби є випускниками нашого закладу. Ми вчимо, але на сьогоднішній день нам вже доводиться вчитися і у них, вони вчать чомусь у нас, разом ми проводимо різні заходи. Це дуже добре починання і було б дуже добре, щоб наше починання було підтримано на державному рівні.

І хотілося ще нагадати, а сьогодні про це вже говорили, я тільки повторю ще раз: про довіру, яка повинна бути до дорадників. Щоб на початкових етапах розвитку нової справи люди, на яких це все спрямовано, щоб вони повірили цьому. А повірити можна тільки в тому випадку, коли будуть з ними працювати люди, які мають чуйність, професіоналізм і будуть ще й психологами, бо це має велике значення.

Я хочу сказати, що на Сумщині підібраний колектив, він молодий, але достатньо фаховий, чуйний і на сьогоднішній день це дійсно як і в інших регіонах, так і на Сумщині вони мають різні здобутки. Ці здобутки можна

по-різному оцінювати, я думаю, що вони тільки початкові і майбутнє в цьому буде.

Хочеться сказати і про своє особисте враження і бачення, колективу нашого університету, що за дорадницькою службою майбутнє. Це потрібна служба, потрібна категорія людей, які будуть допомагати сільським мешканцям, виробникам агропромислового сектору. І хотілося, наскільки це буде в часі розтягнуто, скажімо, це питання інше, важко його спрогнозувати, але хотілося, щоб воно було швидше. Але як завжди буває, що не завжди те добре, що швидко народжується. Тому якщо ми вже щось започатковуємо, започаткували і приводимо в дію, то це повинно бути досить надійно.

І на останок, тут було таке починання, що зареєстрований знак доради. Я пропоную внести в Кодекс дорадника і запатентувати гасло, яке у нас на Сумщині вже виросло: „За мир, за дружбу і за перспективну сільськогосподарську дорадчу службу”. Дякую за увагу.

(Оплески).

Г О Л О В А –

Дуже цікава думка. Дуже дякую Віктор Михайлович.

Запрошуємо до мікрофону директора Рівненської обласної дорадчої служби СЕМОНОВИЧА В.В.

СЕМОНОВИЧ В.В. –

Доброго дня, вельмишановні наші зарубіжні гості!

Шановні учасники національного форуму!

Питання, яке винесено на розгляд сьогоднішнього нашого надзвичайно важливого зібрання, це обговорення проблем і перспектив подальшого розвитку сільськогосподарського дорадництва, ефективного функціонування аграрних дорадчих служб, висвітлення передового позитивного досвіду дорадчої діяльності, прискорене прийняття з цього приводу важливих державних рішень. Питання на нинішній час надзвичайно важливі, актуальні і злободенні. Адже тільки через комплексний підхід саме до позитивного

49-3

вирішення та правильного врегулювання вище перерахованих проблемних питань, можна буде в повній мірі досягти кінцевої мети: створення та діяльності обласного сільськогосподарського дорадчого органу. Як ми знаємо, що мета ця є сприяння підвищенню ефективності сільськогосподарського виробництва...

Мета – це сприяння підвищенню ефективності сільськогосподарського виробництва, прибутковості сільськогосподарських підприємств в усіх організаційно-правових форм власності і господарювання і на цій основі сприяння постійному зростанню рівня матеріального добробуту та піднесенню життєвого рівня сільського населення нашої Поліської Рівненської області.

Ще не поодиноким є випадки, коли в частині представників вищої і низових ешелонів державної виконавчої влади та органів місцевого самоврядування існує абсолютно радикально протилежна думка, навіть взагалі потрібна ця дорадча служба і чим вони має займатись.

Заглянемо в історію. Рівненська обласна сільськогосподарська дорадча служба була створена на початку 2004 року. Працює вона більше 3 років. На даний час до складу обласної сільськогосподарської дорадчої служби входить шість висококваліфікованих спеціалістів дорадників, а саме: (зачитує прізвища).

По чотирьох базових пілотних районах області з лютого місяця минулого року запроваджені і функціонують районні офіси сільськогосподарської дорадчої служби, де на теперішній час працюють по 2 кваліфікованих спеціаліста радника по різному профілю в залежності від того, яка потреба самого району. Підібрані ці спеціалісти на основі рішення конкурсної комісії, відповідно до нинішнього законодавства вони склали кваліфікаційні іспити і отримали свідоцтва, і надається повний спектр перерахованих послуг всім категоріям наших клієнтів у названих районах.

Всі районні відділення укомплектовані оргтехнікою та комп'ютерами, що надає можливість ефективно працювати і успішно виконувати важливу і необхідну дорадчу роботу.

Приємно відзначити, що роль сільськогосподарського дорадництва в розвитку агропромислового комплексу області розуміє не тільки обласне керівництво, а й керівники районів на місцях. Я маю на увазі голів районних державних адміністрацій і голів районних рад. Тому, згідно попередньої домовленості між координаційною радою нашої програми, головою обласної державної адміністрації і обласної ради виділення грошових коштів для часткового фінансування діяльності обласної служби має бути проведено з обласного бюджету в межах 50 тис. грн., а в бюджетах вище названих районів згідно прийнятих рішень рад на ці цілі визначено грошові суми 20-30 тис. грн..

У двох районах в минулому році для піднесення розвитку та ефективного функціонування районних дорадчих органів з їх бюджетів було виділено 20 і 35 тис. грн..

Якщо говорити про результати нашої роботи, тільки за 2006 рік обласними і районними дорадниками проведено на високому організаційному і професійному рівні понад 180 різних видів навчальних заходів, семінарів, тренінгів, демонстраційних показів, де дорадча служба виступала як в ролі основного організатора, так і в якості одного із співорганізаторів проведення названих заходів

Це є тижневі навчальні семінари з нашими клієнтами, з керівниками і спеціалістами різного профілю великих реформованих сільськогосподарських підприємств, головами фермерських господарств і сільськими головами. Це є і одноденні тематичні семінари з приватними землевласниками та селянами одноосібниками і дні інформування сільських жителів на районному рівні та на рівні відповідних сільських рад. Це і навчальні семінари з викладачами та студентами вищих навчальних аграрних закладів, колегії райдержадміністрацій з питань зайнятості сільського населення як роботодавцями, так і безробітними.

Це також і „Дні поля”, демонстраційні покази з різними категоріями як великих, так і дрібних сільськогосподарських товаровиробників. Про ефективність та доцільність проведення цих заходів зайвий раз підтверджує той факт, що в області постійно збільшується кількість районів, господарства сільських рад які виявляють провести у себе вищезгадані навчальні заходи. Але такий колосальний обсяг роботи, звичайно, що неможливо було б виконати без чітко налагоджених партнерських стосунків. І саме до числа наших добрих та надійних партнерів, з якими ми тісно, плідно, і на нашу думку, високо результативно співпрацюємо я хотів би віднести на міждержавному рівні – це проекти міжнародної технічної допомоги за нашими польськими колегами. (Зачитує: „Програма з сільськогосподарського дорадництва” , яка запроваджується разом з колегами із Гданську).

Це проект приватизації землі в Україні, який фінансувався Американською агенцією з питань міжнародного розвитку. Це і проект децентралізації управління професійно-технічним навчанням в Україні, який фінансується канадською агенцією з питань міжнародного розвитку.

На державному рівні до числа таких партнерів я відніс би Інститут фізіології та генетики рослин, Миронівський інститут пшениці імені Ремесла, Одеський селекційно-генетичний інститут, Інститут рослинництва імені Юр’єва та інші. На рівні області і районів я назвав би, відніс до числа партнерів: Обласні та районні державні адміністрації та ради, обласні та районні управління агропромислового розвитку, ветеринарної медицини, зелених ресурсів, Обласну державну сільськогосподарську дослідну станцію Відкрите акціонерне товариство „Рівненський облселекцентр”, Обласний навчальний центр агропромислового комплексу та його районні представництва, Обласний та районні центри зайнятості, сільськогосподарські науково-дослідні установи, вищі та середні спеціальні заклади аграрної освіти та науки, підприємства переробної промисловості та обслуговуючі агросервісні організації, приватні комерційні структури

сільськогосподарського профілю, обласна та районна асоціації фермерів та приватних землевласників, обласні та районні засоби масової інформації.

І цей неповний перелік можна було б продовжувати. Але я хотів би зупинитися на тісній і плідній співпраці з основними із них.

Це управління агропромислового розвитку та ветеринарної медицини, з яким ми не є конкурентами, а є хорошими партнерами, тому що, по-перше, частину вищезгаданих заходів ми проводимо спільними зусиллями. А по-друге, вищеназвані управління опікуються, як правило, великими господарствами і частково фермерами. А пріоритетною категорією клієнтів дорадчої служби – є приватні землевласники та селяни одноосібники.

Ми співпрацюємо з Обласною державною сільськогосподарською дослідною станцією, Обласним навчальним центром агропромислового комплексу та Обласним центром зайнятості.

Окремо хотів наголосити на нашій співпраці з Дорогощанським аграрним коледжем та... Млинівським технікумом державної ветеринарної медицини, з якими ми співпрацюємо у двох площинах. Як з партнерами, як з навчальними закладами шляхом проведення нашими дорадниками навчальних семінарів для викладачів та студентів. І я думаю, що від цього спільна користь є і для викладачів цих закладів, так безпосередньо і для наших дорадників. Також ми з ними співпрацюємо і з як клієнтами, як з державними сільськогосподарськими підприємствами, так як вони крім навчальної бази мають виробничу частину шляхом надання консультаційно-інформаційної допомоги керівнику та спеціалістам вищеназваних господарств. На превеликий жаль сьогодні, в частині розповіді успіху від клієнтів дорадчих служб мав виступити сам директор Дорогощанського коледжу, але в силу сімейних обставин, що склалися він не зміг прибути на наше зібрання, але я думаю, що про історію успіху від споживачів наших послуг розкажуть інші клієнти.

Що стосується рекламної діяльності тощо, то за весь період роботи дорадчої служби нашими спеціалістами-радникам и випущено близько 20 рекомендаційних брошур та буклетів і близько 50 тематичних інформаційних вісників та листів з різних питань сільськогосподарського виробництва, які користуються надзвичайно великим попитом у наших партнерів та клієнтів у зв'язку із тим,що написані у простій, доступній та зрозумілій для простого громадянина формі, але разом з тим викладені на високому кваліфікаційному та професійному рівні.

Я хочу сказати про співпрацю з обласними та районними засобами масової інформації, без участі яких не проходить жоден захід, що проводиться обласною чи районними дорадчими службами.

Обласною державною телерадіомовною компанією було змонтовано і випущено короткометражний документальний фільм про діяльність та роботу обласної сільськогосподарської дорадчої служби, який періодично демонструвався по обласному телебаченню та по УТ-1.

Важливою ділянкою діяльності є практичне запровадження дорадчих ініціатив, яких було запроваджено більше 20. До числа найбільш успішних можна віднести ініціативи по проведенню днів поля для начальників райсільгоспуправлінь, керівників великих господарств, фермерів на базі Рівненської обласної державної сільськогосподарської дослідної станції з метою ознайомлення з новими сортами сільськогосподарських культур та для ефективного та прибуткового ведення виробництва. По розмноженню та забезпеченню сільських жителів елітними сортами картоплі та високоякісним насінням озимої пшениці.

По створенню демонстраційної дослідної ділянки по вирощуванню цукрових буряків, картоплі і озимої пшениці. По ефективності вирощування молодняка із застосуванням премісів в умовах Поліської зони в приватному сільськогосподарському підприємстві Рокитінського району. А також по розвитку сільськогосподарського зеленого туризму на мальовничих куточках Березінського району.

Обласною сільськогосподарською дослідною станцією було отримано міні грант на створення спільного канадсько-українського полігону по вирощування насіння всіх сільськогосподарських культур канадської та української селекції.

Невід'ємною складовою частиною нашої роботи є надання споживачам наших послуг консультативно-інформаційної допомоги. В минулому 2006 році обласними та районними дорадниками було надано більше 10 тис. кваліфікованих консультацій та обґрунтованих практичних порад. Вони надаються нашими спеціалістами в офісі, по телефону, електронною поштою, а також з практичними виїздами на місця в господарства та сільські ради.

В області в динаміці спостерігається позитивна тенденція щодо зростання чисельності наших клієнтів, в першу чергу, зростання питомої ваги наших постійних відвідувачів.

Я хотів би подякувати канадській стороні, урядам трьох канадських провінцій, Манітоба, Альберта і Саскачеван, і всім членам координаційної ради програми, а також саскачеванському торговельно-експортному партнерству в особі директора канадсько-української програми пана Гая Іннеза за увагу і допомогу, яку вони надають і приділяють розвитку сільськогосподарського дорадництва в Україні за фінансування діяльності обласної та районних сільськогосподарських дорадчих служб нашої Рівненської області.

Якщо говорити про перспективу подальшого розвитку сільськогосподарського дорадництва в області, ефективне функціонування аграрної дорадчої служби, я хотів би сказати, що по завершенню вищеназваної програми і переході нашої служби до умов роботи на принципах самокупності і самофінансування, ми плануємо не звертатись, а продовжувати працювати в аналогічному режимі шляхом практичного здійснення комплексного юридично-правового, фінансово-економічного та виробничого обслуговування наших нинішніх наявних клієнтів. Це господарства, які зможуть і можуть проплачувати за надані нами їм дорадчі послуги.

Але цього буде недостатньо. Тому, враховуючи вищесказане і виходячи з того, що сьогодні говорилось на нашому зібранні, я хочу сказати про те, що пріоритетною групою наших клієнтів був, є і залишиться дрібний сільськогосподарський товаровиробник, який поки що на даний час не зможе оплачувати за отримані ним послуги.

Так як це здійснюється на сьогоднішній день в розвинутих західних країнах і в першу чергу в Канаді та Польщі.

Я вам дякую за увагу і хотів би запросити до слова клієнтів нашої Рівненської обласної дорадчої служби пана АТАМАНЮКА В.Д – голову фермерського господарства ім.Шевченка Здолбунівського району Рівненської області.

АТАМАНЮК В.Д –

Шановні учасники Національного форуму!

Поява сільськогосподарської дорадчої діяльності в новітній історії України є наслідком глобального процесу реформування відносин власності в аграрному секторі та приватної ініціативи, характерної для сучасної ринкової економіки.

Моє фермерське господарство розташоване у лісостеповій зоні Рівненської області у Здолбунівському районі. Господарство має 50 гектарів власної землі і 1400 гектарів маємо орендованих земель. Сьогодні в господарстві нараховується 1700 голів худоби, із них 400 голів молочного стада і 130 голів м'ясного. Працюючи на приватній основі є бажання, щоб виробляти продукцію високої якості і я особисто не бачу роботу без спеціалісті дорадчої служби. Якщо брати у рослинництві, то ми сьогодні маємо ту ефективність, що ми вирощуємо в нашій зоні сою, підібрали сорти, що нам сьогодні дає можливість забезпечити тваринництво високобілковими кормами. Ми вважаємо, що маємо ефект великої ваги, бо без білкового корму ми сьогодні б не вижили.

Разом із спеціалістами дорадчої служби у тваринництві, при наймі, із Віталієм Степановичем та по ініціативі Віталія Васильовича ми сьогодні обстежили все наше стадо і побачили ті резерви, я маю на увазі молочне стадо, ті резерви, без яких сьогодні ми не обходимося, без вкладу грошей додаткових. Ми сьогодні добавили на кожній корові по 500 літрів молока, а це виливається у певну копійку на протязі року.

Появилася довіра до спеціалістів, ми сьогодні їм віримо і з ними співпрацюємо.

Сьогодні намічені плани роботи на перспективу, як підвищити продуктивність праці при зменшенні людей. Тому що їх сьогодні, як і в кожному господарстві не вистачає. Маємо підвищити якість продуктивності і зменшити собівартість продукції, яку виробляємо. Сьогодні є велика необхідність веденні тваринництва, запровадженні прогресивних технологій у рослинництві. Хотілося, щоб дорадчі служби України разом з дорадчими службами Канади, Голландії, Чехії, Польщі сприяли більше, щоб ми могли навчитися прогресивних технологій. Щоб практично у господарствах не один, два дні, а кілька тижнів, місяців, щоб можна було практичний досвід запровадити у себе в господарстві.

Великої уваги сьогодні заслуговує вирощування нових сортів, щоб вони були запроваджені у наших господарствах по виробництву олії для вироблення біопалива. А також сьогодні ми вже хочемо запровадити біоустановки, які заслуговують на увагу.

Завершується програма. Про це не може бути і мова. Якщо вона буде і завершуватись, ми сьогодні спроможні проплачувати за те, щоб дорадництво було, бо неможливо, щоб нові технології сьогодні залишались позаду. Ми повинні йти в ногу разом з ними.

ГОЛОВУЮЧИЙ –

Ще є один клієнт сільськогосподарської дорадчої служби Рівненської області, це Краснопільська сільська рада, Стельчеківський О.Г.

СТЕЛЬЧЕКІВСЬКИЙ О.Г. –

Доброго дня, шановні учасники Національного форуму з питань сільськогосподарського дорадництва!

Я представляю сільську громаду трьох сіл. Два роки назад на території сільської ради навіть ніхто не знав, що є така служба як дорадча. Дякуючи нашому директору Рівненської обласної дорадчої служби, Семеновичу В.В., ми дізнались про цю службу, і у нас в 2005 році розпочалася плідна робота.

Представники дорадчої служби багато разів виїжджали в сільську раду для надання сільському населенню дорадчих послуг з питань економіки, технології вирощування сільськогосподарських культур та ведення тваринництва.

Відповідна робота проводилась дорадчою службою і з сільською молоддю. Особливо це стосується учнів загальноосвітньої школи. Неодноразово представники дорадчої служби зустрічались із школярами, де розповідали про роботу канадійських дитячих клубів 4h. Це дуже зацікавило наших дітей і вони вирішили за таким же принципом створити у себе такі ж клуби. Сьогодні при школі працюють такі програми, як «Клумба», «Лікарські рослини», «Оберіг».

Вінцем цієї роботи стала зустріч школярів з представниками канадійської дорадчої служби провінції Саскачеван. Присутні дізнались з перших уст про роботу канадійських клубів 4h. Представникам даної провінції було задано багато запитань щодо роботи дитячих клубів. Всі учасники зустрічі були дуже задоволені.

На сьогоднішній день діти з нетерпінням чекають спеціаліста Рівненської дорадчої служби Тетяну Дмитрівну, яка завжди розкаже щось нове, що зацікавить дітей. Вона перша зустрілася з дітьми і познайомила їх з цим клубом 4h.

Ви знаєте, що в нашій країні Президентом 2006 рік був оголошений роком села. Ми, сільські жителі, цього не відчували. З кожним роком стає все гірше і село вимирає.

Слава Богу, що сьогодні знайшлася така дорадча служба і селу надають допомогу спеціалісти дорадчої служби. Однією з основних проблем в сільськогосподарському виробництві, яке здійснюють селяни, є сортооновлення. Для вирішення проблем сортооновлення озимих зернових було заключено трьохсторонню угоду: сільська рада, дорадча служба і сільськогосподарський кооператив. Для вирощування елітного насіння зерна пшениці з послідувачим розподілом його між місцевими жителями. Зібране зерно очистили, запакували по 50 кг мішки і роздали найкращим господарям території нашої сільської ради за рахунок коштів проекту.

55-1

Всього було 50 осіб. І в свою чергу знову ж заключили договори з цими людьми, які на наступний рік зобов'язалися видати для 100 осіб це зерно. Це родичі, сусіди і знайомі. Таким чином, було зроблено велику справу.

Сьогодні хочеться сподіватися, що до закінчення проекту ФАРМ Кабінет Міністрів прийме програму і дорадчі служби будуть фінансуватися із державного бюджету, надавати послуги як великим, так і малим товаровиробникам, фермерам, особливо індивідуальним господарям. А це питання має дуже велику вагу особливо у той час, коли ми йдемо в СОТ.

Дякую за увагу.

(Оплески).

Г О Л О В А -

Дякую за виступ, дуже цікава думка.

Запрошуємо до слова директора дорадчої служби Волинської області Наталю Козак.

КОЗАК.Н –

Шановні учасники форуму!

Дуже важко виступати останнім, тому що всі дорадчі служби працюють разом, в рамках однієї програми, тобто десь їх робота подібна, структура подібна. Тому щось особливо нове, я думаю, що я вам розказати не зможу. Але я маю одну перевагу перед усіма іншими, тому що я зможу ще й показати нашу роботу. І думаю, що це буде значно цікавіше, ніж просто слухати.

Оскільки ми підводимо певні підсумки роботи, а щодо нашої області, то це підсумки 4-х річної роботи. Так як ми почали свою роботу першими, тому дозвольте мені зайняти і невеличку часточку вашого часу.

Волинська область, яка працює з канадськими колегами над реалізацією спільних проектів вже не вперше. В минулі роки ми реалізовували два проекти: проект розвитку м'ясного скотарства і кормо виробництва, він

реалізовувався в Скovelьському районі, реалізовувала компанія „Степ”, яка працює по нинішньому проекту.

І проект приватизації землі і реорганізації КСП, який реалізовувався за сприяння міжнародної фінансової корпорації, але країна, яка оплачувала його роботу – це була власне Канада і це дві провінції Альберто і Саскачевань, знову ж ті провінції, які працюють в рамках цього проекту.

Саме під час роботи цього проекту у нас виникла ідея, щоб створити дорадчу службу на Волиню таку, яку ми побачили в Канаді під час свого візиту у 2001 році. Я мала таку нагоду, приємність бачити в роботі дорадчу Канадську службу ще у 2001 році, коли ми ще про таку службу на Україні не чули і не бачили. І тому ми з вдячністю сприйняли той факт, що Волинь була обрана однією з 4-х областей, в рамках якої створювалася дорадча служба програмою ФАРМ.

Ми почали свою роботу у липні 2003 року і на рівні області тоді у нас працювало 5 спеціалістів, сьогодні вже 6. І цього, звичайно, було недостатньо. Тому що ми були віддалені від людей, від села, охопити територіально область були не в змозі. І тому для нас дуже важливим було те, що програма погодилася відкрити районні офіси, планувалося зробити їх 3, ми відкрили 5. І сьогодні практично всю територію області ми покрили територіально нашими офісами. Це є і Володимир-Волинський, Горохівський, Ковельський, Любечівський райони, тобто все-таки людям стало ближче до нас, ми наблизилися до людей.

Звичайно, головне завдання нашої роботи, як і всіх дорадчих служб і світу, і України – це поширення і впровадження нових сучасних досягнень науки, техніки, створення сільгоспвиробнику умов для одержання цієї інформації, для підвищення рівня їхнього проживання на сільських територіях, у своїх сільських громадах.

Наша головна місія – це просвітницька. Ви бачите інформацію, скільки чого ми зробили. Це і семінари, і тренінги. Цю роботу ми проводимо не самостійно. 15 працівників дорадчої служби не змогли б провести самостійно ту велику роботу, яку ми провели. Я дуже вдячна своїм партнерам, управлінням агропромислового розвитку, особливо Волинському інституту агропромислового виробництва. Я хочу привітати на нашому форумі його директора Пахальчука В.Д. Волинський центр зайнятості, волинське обласне відділення спілки сприяння зеленому туризму, органам місцевого самоврядування. Тільки нашими спільними силами нам вдалося зробити те, що ми зробили.

Неоціненна допомога і підтримка в підготовці цих навчальних програм наших спеціалістів під час проведення тренінгів канадських фахівців, завдяки яким і ми, і сільгоспвиробники змогли ознайомитись з тими новими сучасними технологіями в рослинництві, тваринництві, підходами до сільських територій, якими володіє сьогодні Канада.

Дорадники завдяки роботі програми ФАРМ змогли постійно підвищувати кваліфікацію. Ми стали добрими друзями і порядниками селян. Ми готові прийти на допомогу тоді, коли вони її потребують.

З огляду на те, що Україна, я так сподіваюсь, в цьому році стане членом Світової організації торгівлі, надзвичайно важливе завдання, яке ми поставили перед собою, яке стало вимогою часу, це підготовка селян до вступу в Світову організацію торгівлі. Оскільки інформації про вигоди і загрози, які отримують селяни від вступу України до СОТ недостатньо, особливо у власників особистих селянських господарств, ми вважали проведення цієї роботи також одним з своїх пріоритетів.

Підвищення якості молока особливо в селянських господарствах, це одне з найважливіших питань, яке стоїть перед українськими виробниками.

Ми провели серію семінарів практично у всіх районах на базі окремо вибраної сільської громади. Вимоги Світової організації торгівлі до якості молока, цю роботу ми також проводили з молокопереробними підприємствами, з ветеринарною службою. Семінари виявились вдалими і ефективними.

Я хотіла подякувати інституту сільського розвитку, його директору Світлані Прокопенко, а надану інформаційну підтримку і допомогу. Без її матеріалів це також було б важко зробити.

Завдяки добрим партнерським стосункам, які склалися між відділом осередка в Гданську та Волинською сільськогосподарською дорадчою службою співпраця наша виросла до національного рівня. Протягом трьох років Національна асоціація сільськогосподарських дорадчих служб спільно з польськими дорадниками реалізують проекти, про які ми сьогодні говорили багато, які реалізуються завдяки підтримці Міністерства закордонних справ в Польщі.

Я хотіла б подякувати нашим польським колегам за те сподвижницьку роботу, яку вони проводять заради розвитку сільськогосподарського дорадництва в Україні.

Ще один важливий напрямок нашої роботи – це розвиток сільських територій шляхом впровадження несільськогосподарських підприємств в сільській місцевості, що допомагає вирішувати проблеми сільського населення, в тому числі, шляхом поширення сільського зеленого туризму. Ми, йдучи на зустріч нашим сільським громадам, сільським жителям відкрили в 15 сільських радах постійно діючі інформаційно-консультативні пункти з дорадчої служби.

Роботу їх ми почали у 2006 році з проведення анкетування сільських жителів з метою виявлення їх проблем, запитів і потреб в дорадчих послугах.

На сьогодні деякі програми розроблені, в деяких громадах триває робота над розробкою комплексних програм соціально-економічного розвитку. В період сільськогосподарського міжсезоння для сільських жителів ми проводили досить багато навчальних семінарів, виставок-показів нових сортів картоплі, овочів і як результат, як оцінка нашої роботи, наших успіхів Волинська обласна рада затвердила Програму розвитку особистих селянських господарств Волинської області на 2007-2010 роки, одним із виконавців якої визначена Волинська дорадча служба. Вже в цьому році господарі пілотних сільських садіб спільно з дорадчою службою займали демонстраційні ділянки для нових, перспективних сортів картоплі.

Зрештою, я не можу не сказати про той великий кусок роботи щодо врегулювання майнових і земельних проблем, які виникають у наших селах і від яких ми ще не можемо відійти, а тому робота по реструктуризації сільськогосподарських підприємств, врегулюванню майнових і земельних проблем – це також робота наших дорадників.

Не можу я не згадати про роботу із сільською молоддю, створенню клубів 4-Н. В області на сьогодні вже діють 9 таких клубів. Територіально вони

охоплюють всю Волинську область, завтра ви зможете познайомитися з роботою всіх цих клубів під час відвідання школи в Рожищинському районі.

Ми рахуємо, що вкладаючи сьогодні наші знання, нашу працю, наш досвід в розвиток молодого покоління, ми розвиваємо, створюємо нове перспективне Волинське село. Я не буду оригінальна, безумовно, не відкрию нічого нового, але не можу не подякувати уряду Канади, компанії „Степ”, канадсько-українській програмі реформування і модернізації сільськогосподарського сектору України за величезну підтримку і фінансову, і моральну, і людську в створенні Волинської дорадчої служби. І хочу запросити всіх вас, гостей і учасників Національного форуму, щоб завітати на Волинь з тим, щоб не на словах, а на ділі побачити чим ми займаємося, познайомитися з нашими успіхами, побачити наші недоліки, проблеми.

А взагалі я хотіла б сказати таку річ, що в сільському господарстві України є 4- і проблеми: зима, весна, літо, осінь. На сьогодні із створенням дорадчої служби додалася п'ята – дорадча служба, то можливо, нам вдасться якимось чином її вирішити. Дякую за увагу.

(Оплески).

Г О Л О В А -

Я дякую Наталії Богданівні. Запрошую прокоментувати дати оцінку вашій дорадчій службі фермера з Волинської області, з Луцького району –

ГАЛАСУНА О.М

ГАЛАСУН О.М –

Я дякую за надане слово і хочу привітати також всіх присутніх тут.

Я хочу сказати про конкретну роботу з дорадчою службою. Власне наше фермерське господарство є невеликим : 9 гектарів і спеціалізація – овочі, переробка їх, соління. Солінням ми зайнялися тому, що займався цим, працюючи на консервному заводі, приїхавши на Волинь 19 років тому назад. Співпраця з дорадчою службою розпочалася практично в рік створення господарства у 2003 р. І в рік створення дорадчої служби.

На моє переконання немає потреби в дорадчих службах таким господарствам, у яких 1,5 тис. га, 3 тис. га. Вони мають можливість купувати у великих фірм тонами добрива і гербіциди, їздити в Єгипет за їх рахунок, мати супровід технічний і науковий. Цього позбавлені малі господарства.

Дорадчі служби займаються цими питаннями, юридичними, правовими, і ніхто не зміг інший в цих питаннях допомогти. Не було до кого звернутись, тому я звернувся саме в дорадчу службу. Треба закон – знайшли закон, треба конкретно скласти заяву – конкретно склали заяву. Для простого селянина, який вчора вийшов з колгоспу і хоче сам працювати, подати заяву до суду чи іншу інстанцію, це складна проблема.

Такі серйозні проблеми дозволяє вирішувати дорадча служба.

Ми спільно проводили дні поля. Спочатку мені самому було цікаво мати інформацію, бо до Києва на виставку не завжди є можливість поїхати. А дорадча служба завжди допоможе з інформацією, оскільки є доступ до Інтернету.

Співпраця з фірмами. Приклад, коли проводили день поля з вивчення нових сортів моркви. Фірма надала насіння, по технологіях і презентації допомогла дорадча служба, щоб зібрати людей і показати. Всім була користь і люди побачили, що це можна зробити в межах невеликого господарства, що можна працювати рентабельно з використанням нових технологій.

Інший день поля був по крапельному зрошуванню. На Волині завжди вважали, що зрошування не потрібне, ніби то достатньо кліматичних опадів. Але вони йдуть не тоді, коли треба. Тому зрошування стало актуальним питанням. Це було на користь всім, хто був присутній.

Що дала співпраця. Дорадча служба співпрацює і з іншими подібними проектами. Це допомагає в тому плані, що я зміг отримати маркетингову інформацію через дорадчу службу.

Довелось трохи змінити профіль виробництва. На сьогодні вирощується цукрова кукурудза для свіжого споживання. Раніше у Волинській області цим практично ніхто не займався. Маленьке господарство не може конкурувати у виробництві зерна з господарством, яке має тисячі гектарів.

Я прийшов до агронома з питань гібридів кукурудзи. Які мені найбільше підходять. Додаткову інформацію мені ніхто не надав. Завдяки агроному і наявності Інтернету за кілька годин ми змогли отримати інформацію по даному гібриду від фірми-виробника, база якої знаходиться в Мексиці, а фірма американська. Без дорадчої служби я сам зробити цього не зміг би.

Що буде далі з дорадчою службою. Дорадча служба повинна бути якщо не державною, то за обов'язкової підтримки держави. Без підтримки держави дорадча служба не зможе функціонувати, не зможуть люди прості, які вийшли з колгоспу, повністю оплатити потреби.

Вони, безперечно, є, але всіх їх охопити вони не зможуть. Якщо хтось і зможе, то частково охопить, але далеко не всі.

Ще хотів би сказати, бо є в мене одне болюче питання. Я не знаю, як можна допомагати особистим селянським господарствам, якщо закон не готовий, якщо немає порядку в реєстрації, ніхто не видає документів виробникам і фіксованим податком вони не можуть користуватися. Дякую за увагу.

Г О Л О В А -

Дякую за виступ.

Я думаю, що дасть свій коментар стосовно діяльності дорадчої служби директор Волинського інституту агропромислового виробництва ПАХОЛЬЧУК В.Д.

ПАХОЛЬЧУК В.Д –

Шановні колеги, пані і панове!

Важко додати до того, що говорила Наталія Богданівна про роботу дорадчої служби в області і про співпрацю Волинського інституту з дорадчою службою. Хочу сказати, що у нас в інституті є свій відділ з дорадництва, але ми ніколи не виступали із Обласною дорадчою службою як конкуренти, а тільки як колеги і якщо виступали наші сумські колеги, говорили про те, що у них все нормально із співпрацею з владними, науковими структурами, дорадчою службою, то на Волині це вже давно було і я так надіюсь, що воно буде продовжуватися.

Готуючись до виступу я хотів наводити приклади нашої співпраці, скільки ми провели консультацій, навчань тощо. Буклети вже були показані і я не хочу займати ваш час. Просто хочу поговорити по тих проблемах, які зараз є перед дорадницькою службою.

Перш за все, цей старт, який дали нам наші канадські партнери по програмі ФАРМ – це хороший старт для того, щоб ми могли далі його продовжувати. І як говорили сьогодні, що ця програма не повинна закриватися, і взагалі дорадча служба не повинна закриватися.

Як бачать науковці розвиток дорадництва і в нас в області, і, скажімо, в цілому по Україні. Фермери говорять про те, що тут без держави не можна обійтися – це факт і це повинно бути. І на наше бачення дорадники повинні бути не тільки в області, в 5 районах, а експерт-дорадник повинен бути в кожній сільській раді, в штатному розписі сільської ради як землеупорядник, то так само і дорадник.

Зрозумійте таку річ, що Волинська область, особливо Поліські райони, то у нас є такі села, що ніяких підприємств на її території немає. Ні колишніх колгоспів, ні великих фермерських господарств де б той селянин міг отримувати хоч якусь інформацію. Якщо такої людини в селі не буде при тому, що вони віддалені від районних центрів, то їм буде дуже важко виживати. До нас приходили в інститут листи від таких сільських місцевостей, скажімо, Манелівський район, де люди писали, що приїдьте, привезіть насіння, бо ми не маємо чого сіяти, чого садити. Як бути нашій дорадчій службі, яка в силу своєї роботи організовує всі ці „Дні поля”, Круглі столи і запрошує нас до співпраці. Тому що Інститут, крім того, що ми беремо участь у всіх цих проектах тощо, але ми маємо свою наукову роботу і ми не в змозі охопити, зробити ту допомогу, яку робить наша дорадча служба.

Інститут випускає газету „Аграрна наука Волині”. І от, сидячи тут на цьому форумі я ще зробив такий висновок, що мабуть в нашій газеті треба виділити окрему сторінку для сільськогосподарської дорадчої служби. Тому що в нас є остання колонка – це двосторонній зв’язок із виробниками, ви запитуєте, а ми відповідаємо. І при розповсюдженні нашої газети, то спочатку дивляться чогось на останню сторінку. Там де коротко, запитання від таких самих селян і відповіді. Так що розвиток сільськогосподарського дорадництва повинен більш широко розвиватися і ми повинні як науковці, як експерти-дорадники, а наш інститут в області визначений центром навчання дорадників.

Ми посилали на навчання своїх вчених і приймали екзамени на регіональному рівні в нашому інституті. Я думаю, що ця робота буде продовжуватись з експертами нижчої ланки, але ми повинні не тільки давати поради як і що вирощувати, а й через засоби масової інформації давати агропрогнози. Мається на увазі розвиток хвороб, шкідників, що зараз потрібно робити чи у рослинництві, чи у тваринництві. Найбільша біда наших селян – це обмаль інформації. Якщо будемо давати коротку інформацію і своєчасно доводити, багато проблем відпаде.

Я побажаю приємних днів завтра у нас на Волині. Це дуже чудовий край. Побачите роботу нашої обласної сільськогосподарської дорадчої служби. Якщо надалі будемо співпрацювати, запрошую всіх на великий демонстраційний полігон, де велика кількість селян проходить навчання.

ГОЛОВУЮЧИЙ –

Дякуємо за змістовні доповіді. Якби всі дорадчі служби в Україні працювали так, як ці чотири області, які мали нагоду презентувати свою діяльність, то майбутнє в Україні стосовно дорадчої діяльності є, і світле майбутнє

Хочу подякувати наших міжнародних партнерів за те, що діляться безцінним досвідом роботи. Ми його будемо узагальнювати і використовувати в подальшій своїй роботі.

Враховуючи все, що було сказано сьогодні, я думаю, що ми повинні зробити все, щоб це на рівні держави було підтримано, бо це неповага до людей, самих до себе. Якщо хтось зацікавлений і зробить все можливе для підняття рівня сільського господарства, приводячи до світових стандартів і норм, якщо це не буде підтримано на рівні держави, буде прикро.

Міністерство агрополітики буде докладати зусиль і піде на всі заходи, щоб державна підтримка сільськогосподарської дорадчої діяльності залишалась не тільки на папері прописаною в статті бюджету, а практично була досягнута. В подальшому суми, які будуть виділятися, зростали.

(ОГОЛОШУЄТЬСЯ ПЕРЕРВА)

(ПІСЛЯ ПЕРЕРВИ)

ГОЛОВУЮЧИЙ – Р.Корінець

Шановні колеги!

Круглий стіл називається: «Перспективи розвитку дорадництва в Україні». Вам були розіслані теми, які пропонуються для обговорення на засіданні круглого столу. Винесені проблеми, які є актуальними.

Що заважає Кабінету Міністрів затвердити державну програму про сільськогосподарську дорадчу діяльність, передбачену Законом України.

Як ефективно використати кошти, закладені в державному бюджеті України на 2007 рік для сільськогосподарських дорадчих служб, як їх примножити.

Якою буде мережа сільськогосподарських дорадчих служб в Україні через рік, через 5 років, якою вона повинна бути, виходячи з потреб селян.

Коло питань визначено і я би просив учасників засідання по темі говорити. Оскільки сьогодні всі втомлені, була довга, тривала робота, то максимально, щоб ми закінчили до 17 год. 30 хв., ми маємо буквально 45 хвилин, максимально на виступи по 5 хвилин.

Домовилися? Так. Бо я змушений буду як ведучий виконувати таку погану роль: переривати, зупиняти. Вибачте мене за це.

Отже: „Перспективи розвитку дорадництва в Україні”. Коло питань окреслено, давайте почнемо з того, які були надії в минулому, коли створювалася в Україні перша дорадча служба і власне, що заважає нашому уряду підтримати ті надії, щоб вони стали реальністю.

Я запросив сьогодні до нас, щоб він розпочав нашу дискусію, спеціального гостя – пана Ю.КУХАРУКА, який є першим директором першої дорадчої служби в Україні.

КУХАРУК.Ю –

Дякую, пане Романе. Добрий день, шановне товариство!

Я вибачаюсь, що не зміг побувати на цьому семінарі з самого початку, я підійшов тільки зараз на 16 годину на Круглий стіл і дуже дякую за довіру.

Що я можу сказати? Тут пан роман вже представив мене як першого директора дорадчої служби, дійсно, перша дорадча служба створювалася на Львівщині, почала вона створюватися у 1998 році і в 2000 році вже вона була зареєстрована як дорадча служба. Якщо говорити вже із сьогоднішнього дня, що я можу сказати. Що було запорукою успіху? Запорукою успіху було те, що було повне розуміння на рівні державної влади, а на рівні області – це є Обласна державна адміністрація потреби у такій службі. І з боку виробників також було бажання, щоб з такою службою працювати. Тут як раз збіглося і розуміння влади, я так би сказав, і потреба виробників. У той час у Львівській області працював заступником губернатора, а пізніше губернатором пан Гладій, а заступником його був Р.М.Шмідт, який зараз тут сидить. Влада розуміла, чого вона хоче і підтримувала звичайно таку ідею.

61-2

Тому мені було досить легко працювати по створенню цієї дорадчої служби. Служба була створена за допомогою проекту Програми ТАСІС, звичайно, не самотійно ми це робили, але разом нам вдалося таку службу створити і по сьогоднішній день вона функціонує.

Перший компонент я вже назвав запоруки успіху – це розуміння влади. Я хочу перейти і на державний рівень, на Україну і потреба виробників в тому. А другий момент – це кадровий підхід. Всі люди, які працювали, всі вони були одержимі тою ідеєю. То був 1998 рік і ще не було утверджено приватної власності на землю, майно було, але було ще на рівні розпаювання. Ще не було указів від 3 грудня в Україні. Ми з великою надією думали, що пройдуть реформи, пройде це все і це все укріпиться по всій Україні. Десь воно так і сталося, і сьогоднішня конференція говорить про те, що служби є, вони функціонують, існують практично на теренах всієї України. Але якщо говорити зараз на рівні держави, то на мою суб’єктивну думку, то питання: чому Кабінет Міністрів не приймає програми? Тому що немає розуміння потреби в такій програмі на рівні держави. Держава на сьогоднішній день функціонально не відділила, де її функції як держави, а що можна віддати, делегувати Національній асоціації дорадчих служб. Мені здається, що на сьогоднішній день держава ще того не усвідомлює, що треба поділитися.

На сьогоднішній день держава не усвідомлює, що треба поділитись.

Друга проблема в тому, що дорадництво – то така інституція, де дуже тяжко відділити проведення наукової діяльності, навчальної діяльності. Тому цей трикутник, який є в Україні: Міністерство, Національна академія аграрних наук, освітні заклади, ще не до кінця усвідомлюють свою роль. Кожний намагається перетягнути цю ковдру на себе. В державі зараз так само є подібний трикутник, який не може визначитись, які функції президента, які функції прем'єра, Верховної Ради.

Там так само. Коли буде повне порозуміння, тоді повноцінно за функціонують дорадчі служби в Україні.

ГОЛОВУЮЧИЙ –

Перша думка, було розуміння місцевої влади, якого немає на державному рівні. Була одержимість ідеєю, і зараз потрібен зв'язок між освітою, наукою і державою, щоб розподілити ці функції.

РОМАН ШМІДТ –

Я свою позицію вже висловив. У нас була дискусія під час обіду за участю наших колег, партнерів з Канади і Польщі. Я собі слабо уявляю, щоб в Канаді фермери хотіли отримувати дорадчі послуги, які б не знали сучасні технології, не мали інформації, крім дорадчої служби. Я не уявляю, щоб місцева влада чи федеральна влада в Канаді не підтримала бажання фермерів, бо це є влада народу.

Так само в Польщі, яка є членом Європейського Союзу, щоб фермери потребували порад, функціонування дорадчої служби і влада їх не підтримала і не розуміла.

У нас нажаль на центральному рівні немає розуміння потреб в дорадництві. Не тому, що люди не хочуть цього розуміти, вони не встигають увійти в цю проблему і зрозуміти, бо уряди у нас міняються кожного року. Немає чиновника, який би попрацював 5 років, спілкувався з фермерами, з наукою, освітою, з дорадниками і був проти того, щоб дорадництво функціонувало в державі.

Одна у нас проблема, немає стабільності в державі. Це глобальна проблема, яка не дозволяє чиновництву зрозуміти дорадництво. На рівні простих виконавців міністерств та відомств, це люди чиновники. Я особисто був у цій ролі, я розумію. Я отримував завдання і моя функція зводиться до того, щоб я виконав це завдання в зазначений термін. Як я його виконаю, які будуть наслідки, які будуть результати, чиновника це не цікавить, бо це не входить до його компетенції.

Коли ми проводимо такі поважні заходи, як Національний форум з питань дорадництва, то наш голос повинен прозвучати в державі. І думка не тільки дорадників, наших науковців, наших фермерів, а думка наших партнерів, бо це світовий досвід, має також прозвучати в цій державі.

Я буду пропонувати, щоб ефективніше просувати цей процес.

63-1

Щоб ми з вами прийняли конкретне звернення, конкретну рекомендацію, так як ми робимо на всіх науково-практичних конференціях і міжнародних, які ми проводимо в Україні, звернення до уряду і з цим зверненням ми будемо просити наших політиків, які розуміють цю проблему, щоб вони організували такий невеличкий Круглий стіл, який ми сьогодні провели під час обіду, на рівні Віце-Прем'єр міністра України, голови Комітету Верховної Ради України, Міністра аграрної політики, Міністра економіки.

Треба, щоб таке розуміння люди отримали від нас з вами.

Я вважаю, що підсумком нашої конференції для того, щоб прискорити встановлення дорадництва мусить бути конкретний документ. Дякую.

Г О Л О В А -

Дякую, Романе Михайловичу. Отже, такі тези, які для себе я занотував. Влада повинна вивчати, знати проблеми села і працювати над їх вирішенням. Нестабільність влади не дозволяє чиновнику перейнятися проблемами дорадництва. І наступна теза, що все-таки потрібно добитися розуміння від влади. Я би попросив висловитися пана А.Гайдачука з тих питань, як добитися від влади української, щоб дорадництво було підтримано владою в Україні, як ви добивалися цього в Польщі.

ГАЙДАЧУК.А -

Шановні панове!

Я сьогодні цілий день слухаю виступи тих 4-х служб і я хотів би погодитися з тими гостями з Канади, все, що ми вам показували і вчили ви запроваджуєте. Тепер тільки потрібен рух вашої влади, якщо йдеться про визнання дорадчих служб.

На те питання, яке задавав пан Шмідт і на яке відповідав наш Міністр Ардановські, як це бачить влада. Я розповім вам як це виглядає з точки зору дорадництва. Для нашого уряду і нашого Сейму проблема дорадництва – це дуже маленька проблема у порівнянні з іншими. Ми як дорадники повинні вам сказати, що незважаючи, що в Польщі дуже багато

63-2

різноманітних законів і документів на предмет дорадництва, ми дуже сильно лобіювали прийняття закону. Кожний працівник-дорадник мав перед собою одного чи двох депутатів, урядовців, яким мусив пояснити суть дорадництва, або навіть написати певний виступ їм. То є один із таких атрибутів праці дорадника: вміння вжити в такому середовищі, в якому ви живете.

Це було перше питання, яке ми обговорили, а друге питання, як дістати кошти і як їх збільшити.

Коли у нас в Польщі починалися великі зміни на початку 90-х років також була велика дуже дискусія. Дорадництво було державним. Але постало питання: чи може дорадник, який думає і працює в не ринкових умовах радити щось людині, яка працює в умовах ринку.

Не залежно від того, в яких умовах працює, які умови його оплати. На сьогодні моя позиція після 30 років роботи в дорадництві за державні кошти дорадник повинен жити в середньому добре, а якщо хочеш жити дуже добре, то повинен працювати комерційно.

В Старому Полі існує філософія, кожний міжнародний проект ,який ми складаємо, повинен народити інший проект. Йдеться про проекти державні.

Розповім, як це нам вдавалося. Перший проект був з американцями. Це нас привело до проекту польсько-американсько-українського. В тому проекті працював керівником з польської сторони пан Сич і сьогодні можливо затверджував цей проект. Також мали співпрацю з Ізраїлем. Оскільки то був курс з молочного тваринництва, а я не є таким спеціалістом, то поїхати на місяць в Ізраїль для того, щоб навчитися методикам організації таких курсів.

Пізніше ми писали ряд проектів і затверджували.

Другий висновок, державні кошти на покриття першочергових базових витрат дорадчої служби, а робота інтелектуальна для пошуку додаткових коштів.

Поговоримо про дорадчу службу на Україні протягом найближчих 3-5 років. Тут є два аспекти цього питання: сторона клієнта, що йому потрібно і за що він готовий платити, і сторона дорадчої служби. Ви хоч і молода служба, але дуже сильно аналізуєте потреби клієнтів.

Якщо говорити про досвідчені дорадчі служби як наша, яка працює вже декілька десятків років, буває так, що дорадник вважає потребу селянина краще, ніж сам селянин. То є не добра дорога, бо такий дорадник виявляється непотрібним. То є відповідь на питання, чи задовольнити самого селянина платника чи владу.

Звичайно, треба одночасно говорити про одне і про друге, але влада повинна мати чітко визначене завдання для дорадчої служби з огляду на переміни, які є. якщо ми все це знаємо, то можемо знати, яку нам потрібно мати структуру дорадчої служби, які проблеми, над якими потрібно працювати.

ГОЛОВУЮЧИЙ –

Я попросив би пана Гарлоффа продовжити те, що чому закінчив пан Гайдачук. Якою буде дорадча служба. В Німеччині дорадча служба динамічно змінюється. Ті завдання, які були раніше, не ті, які вони зараз виконують, мають інший характер. Що треба зробити в Україні, щоб дорадча служба ефективно працювала в Україні.

Г О Л О В А -

Прошу пан ДІРК ГАРЛОФФ.

ДАРК ГАРЛОФФ –

Нужно сказать, что здесь нужна какая-то стабильность в политической ситуации. Это самое важное. Консультирование должно быть, но самое важное здесь доверие во всех сферах. Вначале должно быть доверие у себя, а потом я могу доверять кому-то другому. Нужно, чтобы государство взяло на себя ответственность. И если есть закон о дорадчей деятельности, то нужно его и выполнять. Наш проект специально предусматривал это и в свое время был проект закона и мы уже тогда думали о том, как можно его будет выполнять, как это можно будет успешно для клиентов организовать. Поэтому, немецкая сторона немножко недовольна, что такое развитие в Украине получила эта Программа, что до сих пор нет финансовых средств для дорадчей деятельности, для обучения консультантов. Это очень нехорошо и без этого дальнейшее развитие невозможно. Мы только вначале и нужно, чтобы государство это поддерживало.

Есть еще и другие вопросы. Мое личное мнение, скажем так, что наш проект в Полтаве был очень продуман, но имел одну ошибку. Наша концепция была слишком скомплексованна. Если есть и другие проекты, то нужно смотреть, чтобы было меньше учредителей, меньше членов процесса. Потому что там задействованы разные интересы и потом это уже неуправляемый процесс. Но наш доступ, а у нас есть Ассоциация развития местности как не прибыльная организация, и есть дорадчая служба как прибыльная организация, в которой может каждый в своей сфере работать и с государством, и с клиентами. Я считаю, что для вас это также возможно и на будущее тоже возможно. Меня волнует работа с университетами. Я понимаю, что это сложно. Такие критерии или наш Кодекс консультантов, если человек звонит, то тогда я должен ему помогать. Таких вещей часто в университетах нет. Иногда и часто недостаточно практических знаний. И

самое важное, что у них есть другая работа, они должны обучать студентов. Я знаю таких два не успешных проекты по работе с университетами. У нас тоже так получилось. Можно оформить как ООО, можно как Ассоциацию, можно просто Ассоциация фермеров, крупных хозяйств. Потому что желание в консультации приходит от клиентов. Они свои желания высказывают, и мы наши услуги так организуем, и знания так организуем, чтобы для них было интересно, а не то, что мы можем, а то, что им нужно.

Г О Л О В А -

Спасибо, очень интересно.

Я спробую підвести підсумки виступів двох наших учасників Круглого столу. В будь-якій країні дорадча служба – це є маленькою проблемою, на яку не завжди уряд звертає увагу. І ми повинні бути готовими до цього і активно займатися лобізмом. Тобто ми повинні жити в тому середовищі, яке є і змінювати його, щоб до нас ставилися інакше.

Друга теза, що нам треба знати реальні проблеми, а влада повинна мати чіткі позиції, чіткі завдання по відношенню до дорадчих служб. Чого поки що немає в Україні. І цього треба добитися власне через цей лобізм. Те, про що говорили, це повинна бути довіра між владою і дорадчими службами. Не тільки між дорадчими службами і клієнтом, а і між владою і дорадчими службами.

Держава повинна мати відповідальність і виконувати закон.

Я не бачу нікого з Міністерства економіки і Міністерства фінансів, як завжди, ми поговоримо між собою. З точки зору лобізму, наш сьогоднішній круглий стіл буде мало ефективним. Бо нас мало почують.

Міністерство аграрної політики останнім часом дуже відповідально відноситься до просування ідеї дорадчої діяльності. Але є інші міністерства і відомства, деколи є залізна позиція окремих чиновників окремих міністерств, які все блокують.

Чи будуть запитання? Нажаль, наші університети не завжди є ефективними в створенні дорадчих служб і дорадчої діяльності. Така була теза. Хтось хоче її заперечити?

ШМІДТ –

Є дуже гарний проект створення дорадчих служб на базі трьох університетів, Уманського, Вінницького і Подільського. Ця дорадча служба припинила своє існування на другий день після закінчення проекту в Черкаській області Київська область допомагає створювати нову дорадчу службу. А у Вінницькій області так і не відродилася дорадча служба.

ГОЛОВУЮЧИЙ –

Наступний виступаючий, С.Прокопенко, яка багато доклала для того, щоб в Україні була дорадча служба і працювала ефективно. Ваша позиція по цих питаннях.

ПРОКОПЕНКО С. –

Може я запропоную не дуже розумний вихід. Нам потрібно говорити не тільки про сільське господарство.

Яку головну роль дорадча служба відіграла за 5 років, з 2001 по 2006 роки. В рамках програмки за підтримки дорадчої служби в чотирьох регіонах України було створено 12 тис. робочих місць. Сьогодні потрібно лобіювати дорадчу службу як один з механізмів створення нових робочих місць в сільській місцевості.

Не розвинута сфера послуг. Це дуже великий ресурс. Як потрібно під яким кутом дивитись на це питання. Якщо ви уважно подивитесь на матеріали державної статистики за останні 6 років. Ми будемо аплодувати, оскільки доходи сільських господарств зросли на 110%. Сільське домогосподарство отримало біля 1000 грн. на місяць. Проте, 36% цих грошей – це пенсії і соціальні допомоги. Ви знаєте, що при наявності 1 млн. 400 тис. робочих місць в аграрному секторі завжди погашаються внески в соціальний і пенсійний фонд.

Майже зовсім нічого не формується в контексті наповнення пенсійного фонду і соціального фонду. Ті перспективи, які стоять перед селянськими господарствами в контексті законів, які приймаються член селянського господарства рахується зайнятим і може добровільно сплачувати внески до соціальних фондів.

Але сьогодні, якщо ми захочемо це зробити, то треба буде заплатити більше 100 гривень на місяць. Мені здається, що треба лобювати, показувати дорадчим службам не тільки як джерело підвищення доходів, активізації громади, але дійсно, дуже великий ресурс, механізм, потяг у створенні робочих місць у сільській місцевості. Ми з різного боку за 8 років показували урядам, міністерствам дорадчі служби, може таким чином лобювати.

Г О Л О В А -

Дякую, пані Слава. Дуже важлива теза, як виміряти ефективність діяльності дорадчих служб. У своїх листах до Міністерство аграрної політики, Міністерство економіки мотивує тим, що воно не реалізує програму дорадчої діяльності, що покажіть нам, яка буде ефективність дорадчих служб – це дійсно, проблема, як виміряти, якими коефіцієнтами вимірювати. Сьогодні в дослідженні було продемонстровано деякі факти, але наші чиновники звикли міряти іншими категоріями: тоннами, кілометрами, вагонами, цистернами. Ми живемо трошки в іншому часі, ми живемо в часі інновацій, в часі інтелектуального капіталу, які не завжди можна виміряти. Тут проблема є і вона для великого обговорення.

Але для того, щоб далі продовжувати нашу дискусію, бо у нас залишилося до завершення дискусії зовсім небагато часу, хочу ще зробити один акцент, чому важливо, щоб уряд підтримав. Деякі донори говорять так: „Панове, нам набридло вже 10 років працювати в Україні і переконувати ваших, що вам це потрібно. Якщо ви не хочете, щоб у вас були дорадчі служби, якщо ви не хочете бути готовими працювати на міжнародних ринках в умовах Світової організації торгівлі, де зовсім інші правила відкритих ринків, якщо ви не хочете підготуватися, то чому ми повинні вам допомагати.” Ми знову у зал кидаємо порожні фрази, бо немає до кого, мається на увазі ті, хто приймають рішення, щоб до них говорити, але може все-таки і вони почують. Був проект Світового банку, про який говорив Роман Михайлович. Я розумію позицію

67-2

Світового банку, якщо немає позиції у уряду щодо дорадчих служб, то чому повинен підтримувати це Світовий банк. Я розумію позицію ТАСІСу, чи інших донорів, які вкладали великі ресурси, а в результаті закінчився проект і закінчилася дорадча служба. Як змінити цю філософію?

Я би попросив пана Гая Іннеза висловитися по цих питаннях, які ми сьогодні обговорюємо. І власне зробити акцент на тому, як держава в Канаді розуміє проблеми селян і підтримує їх вирішення через дорадчі служби.

ГАЙ ІННЕЗ –

Донори дуже підтримують цю ідею з різними лідерами. Але це так не розповсюджено в Україні. В Канаді на це пішла сотня років. Ми розуміємо, що не так скоро все це робиться. Ми надаємо фінансову, політичну підтримку. Треба сказати про дві речі.

Звичайно, я згоден з тим, що було сказано. Повинно бути примирення всіх гравців у цій сфері, вони повинні дійти згоди: хто надає, кому потрібні ці послуги, як це робиться, як інфраструктура розвивається. Один із головних моментів у цій сфері, що треба залишити свої вузько індивідуальні інтереси і мати як співробітник дорадчої служби, що потрібно, які зміни потрібні статися в Україні, який потрібен розвиток сільських підприємств.

Який повинен бути економічний розвиток сільськогосподарських підприємств сільської місцевості. Треба зробити крок назад і стати на державний шлях. Треба домовитись між собою, сходити до міністерств, що давайте будемо лобювати з суспільних позицій, які наші ролі будуть в цій моделі і представити дуже чітко послідовну модель за єдиної координації.

Треба показати, які будуть переваги від впровадження дорадчих служб. Донори зробили багато в цьому напрямку, вони мають інформацію, яка служить підґрунтям того, що вони будуть успішні. В яких одиницях перевести ці дорадчі послуги в рентабельність і довести таку точку зору, те, що ми сьогодні говорили, якщо ви зробите це фактом, то від цього ніхто не відмовиться. Тоді і уряд виграє, вони зберуть більше податків, село виграє, бо воно стане багатшим. Це другий крок, але треба чітко відстоювати свою позицію як партнера і винести це на розгляд всієї України. Такі мої думки.

ГОЛОВУЮЧИЙ – Які будуть запитання, думки, позиції?

ГУМЕНЮК –

Я хотіла запропонувати таке бачення. Ми бачимо добрий досвід країн і як його можна легко запровадити у нас. Є дорадчі служби, але як їх об'єднати.

На рівні держави маємо департамент, Міністерство аграрної політики, там є дорадник, який буде це відслідковувати. Я пропоную створити Національний центр сільськогосподарського дорадинцтва в Україні. Він повинен фінансуватись на ті гроші, які держава ще до цього часу не дала можливості застосовувати. В тому центрі передбачити відділи по напрямках по розвитку соціальної сфери, дитячих програм, відділ екології і т.д. Через цей відділ будуть йти зв'язки на всі наші організації. Вони будуть з нами працювати, вибирати можливості від університетів, від науковців дорадчих служб. Треба мати раду, яка буде зв'язуючи ланцюгом. В цю раду увійдуть всі представники всіх структур, які є.

69-1

І тоді вона піде по Україні, і тоді не треба буде говорити, що давайте робити при університетах. Зробіть Національний центр сільськогосподарського дорадництва. Це буде навчання, сертифікація тощо. Ось така у мене пропозиція.

Г О Л О В А –

Дякую, пане Тетяно. Не хочу коментувати поки що. Хто ще хоче висловитися? Пан Гліжинський В.Д – директор Кіровоградської обласної дорадчої служби.

ГЛІЖИНСЬКИЙ В.Д –

Шановні, в законі „Про сільськогосподарську діяльність” чітко визначено, хто такий дорадник і експерт-дорадник. І наше бачення, дійсно, нащо створювати на базі університетів дорадчі служби, коли їх можна запрошувати як експертів. Це зняли б дуже велике протиріччя та все інше.

Я підтримую Тетяну стосовно тієї думки, що вони повинні займатися навчанням на базі цього центру. Тому що обласні дорадчі служби не зможуть охопити всі районні дорадчі служби навчанням. Тобто вони зможуть це зробити в районі, але обласних дорадників треба все ж таки навчати при Асоціації дорадчих служб, щоб не було цього перетягування. Тому що Академія Наук окремо фінансується, там є кошти і для того, щоб коштів у них було більше, то вони зможуть влюбій дорадчій службі обласній чи районній заробити, там де є цей учбовий заклад.

Г О Л О В А -

Дякую, пане Віталію.

(3 місяця) – СВІТЛАНА

Роман Михайлович, хотела бы сказать, может быть это частный случай по Полтаве. У нас действует постановление об обучении дорадников. Для того, чтобы дорадча служба была сертифицирована, то нужно согласно государственной программе обучить дорадников.

Информирую вас, что в январе этого года Полтава первая приступила к сертифицированному обучению дорадников, мы обучили 4-х человек. В апреле мы должны были обучить еще 20 человек из районных дорадчих служб. В связи с тем, что до сегодняшнего дня Министерство сельского хозяйства не оплатило обучение в январе месяце, то нам было отказано в обучении 20 дорадников. Я думаю, что ситуация аналогичная может быть и по всей Украине.

И второй вопрос, я не хочу обидеть, но сегодня выступал очень умно представитель аграрной Академии Наук, если кто внимательно следил за презентацией, то цифры ошеломляют, то есть 462 дня поля на территории Украины. Мне и говорят ученые с аграрной Академии: « Вот есть отделение аграрной Академии Наук. В области считают, что по 20 «Дней поля» проведено великими учеными. А я считаю, что если в Полтавской области мы как дорадча служба не знаем ни за одно такое мероприятие, которое провела Аграрная Академия Наук, может быть где-то она и 40 провела. А мы с таким трудом, приглашая немецких экспертов, французских в год проводим 4-5 на уровне «Дней полей», а тут звучит, что она 20 провела, то зачем дорадчу службу финансировать. Мы в науку и так вкладываем миллионы и они успешно проводят «Дни поля» - получается, что так. Наверное, в этих цифрах нужно немножко иметь меру. Это мои рекомендации личные для Академии аграрных наук.

Вот эти две проблемы: поддержка государства в таких маленьких поступательных движениях по тенденции вперед, а мы сегодня не знаем, кто счет оплатит по свидетельствам дорадников. Второй месяц в Полтавской области ходит счет от Аграрной Академии до Управления сельским хозяйством, цена 300 грн., а мы не можем выкупить.

Г О Л О В А –

Шановні колеги, я змушений закінчити нашу дискусію. Отже, головний висновок, який сьогодні можна було зробити з виступів.

Головний висновок, що учасникам процесу дорадчої діяльності треба узгодити свої інтереси, розподілити сфери впливу, позиції і домовитись, як працювати разом, а не захищати свої вузько корпоративні інтереси. Тобто, працювати на благо справі.

Я хочу всім подякувати за відвертість, за пряму розмову. Мені б хотілося надати слово представникам влади, міністерства фінансів, Кабінету Міністрів, але...

Я переконаний, що рано чи пізно дорадчі служби в Україні будуть, бо у нас є дійсно одержимі люди, є українці, які хочуть самі собі допомогти.

Стенографи:

Е.А.Якименко

О.М.Гіленко